

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND LAW:
ANALYSIS OF TRENDS AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 4
Part 4**

**24 жовтня 2019 р.
October 24, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА
ПРАВО: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА
ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING,
FINANCE AND LAW: ANALYSIS OF
TRENDS AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 4
Part 4**

**24 жовтня 2019 р.
October 24, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 24 жовтня 2019 р.): у 7 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 4. 59 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» з:

Белорусский национальный технический университет
Вінницький національний аграрний університет
Вінницький національний технічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
ДВНЗ «Дрогобицький коледж нафти і газу»
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
Державний університет «Житомирська політехніка»
Дніпровський державний технічний університет
Дніпровський національний університет ім. О. Гончара
Донбаська державна машинобудівна академія
Донецький національний технічний університет
Житомирський національний агроекологічний університет
Запорізький національний університет
Інститут економіки НАН Беларуси
Інститут управління і права НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Ірпінський державний коледж економіки та права
КЗ «Виставково-музейний комплекс «Тростянецький»
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Київський університет ім. Бориса Грінченка
Луцький національний технічний університет
Львівський торговельно-економічний університет
Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»
Львівський інститут економіки і туризму
Львівський національний університет ім. Івана Франка
Льотна академія Національного авіаційного університету
Маріупольський державний університет
Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського
Научно-технічний центр Академії зв'язи України
Національна академія державного управління при Президентіві України
Національна академія Служби безпеки України
Національний авіаційний університет
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний університет «Запорізька політехніка»
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний університет «Одеська юридична академія»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Одеська державна академія технічного регулювання та якості
Одеський державний університет внутрішніх справ
Одеський національний економічний університет
Одеський національний морський університет

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»
Полесский государственный университет
Полтавський інститут бізнесу
Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний коледж Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Сумський державний університет
Сумський національний аграрний університет
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
Ташкентский государственный юридический университет
Тернопільський національний економічний університет
Тернопільський національний технічний університет
Транспортний національний університет
Українська інженерно-педагогічна академія
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
Університет міжнародного бізнесу
Університет державної фіскальної служби України
Університет митної справи та фінансів
Учреждение образования «Барановичский государственный университет»
Харківський державний університет харчування та торгівлі
Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Харківський національний університет радіоелектроніки
Харківський торговельно-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету
Херсонський національний технічний університет
Черкаський державний бізнес-коледж
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича
Чернігівський національний технологічний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; національної безпеки та оборони в умовах кризових явищ; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; енергоефективності економіки; економіки торгівлі та послуг; економіки промисловості; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; трудового права та права соціального забезпечення; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики; міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 9. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 9. FINANCE, BANKING, INSURANCE	7
<i>Адаменко А. П., Косенко М. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДП «АНТОНОВ»	7
<i>Бабух І. Б., Нікіфоров П. С.</i> БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	8
<i>Борисова В. А., Черняк Ю. О.</i> КРЕДИТУВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ БАНКІВСЬКОЮ УСТАНОВОЮ	10
<i>Булавинець В. М., Захарек С. В.</i> ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ	11
<i>Волохата В. Є., Тищенко В. Ю.</i> УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	13
<i>Гесенко М. М., Бродська В. С.</i> ДОВГОСТРОКОВЕ ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «АНТОНОВ» ..	14
<i>Гесенко М. М., Скиба Д. А.</i> СПІВПРАЦЯ З АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ ЯК ОДИН ІЗ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»	16
<i>Голуб К. А.</i> ПРИБУТКОВІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ МІСЦЕ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ	17
<i>Данік Н. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ НОРМ ОБОВ'ЯЗКОВИХ РЕЗЕРВІВ У ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	18
<i>Іваніна Н. В., Мініна А. О.</i> РЕЙДЕРСТВО В УКРАЇНІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	20
<i>Коровій В. В.</i> БЮДЖЕТНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	22
<i>Міндова О. І., Руденко Т. С.</i> СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ	23
<i>Охріменко В. В., Буй П. С.</i> ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	25

Ошийко А. А. СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	27
Плетюхов А. М., Волохата В. Є. УПРАВЛІННЯ СИСТЕМНИМИ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	29
Польова О. Л., Крюкова О. В. МЕХАНІЗМ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ.....	30
Рисін М. В., Гавриляк А. В. СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ.....	32
Саватська О. М., Десятник Д. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ.....	35
Самошкіна І. Д., Гойденко Н. О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	37
Сафарова Л. Т., Волохата В. Є. ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ НА ОСНОВІ ЗАОЦАДЖЕНЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	38
Сидорчук А. А. MONETARY POLICY OF UKRAINE IN 2013-2018	40
Стасишина А. В., Волохата В. Є. СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	42
Тютюнник І. В., Повознюк Ю. М. СУЧАСНИЙ СТАН МСБ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	43
Тютюнник І. В., Сергієнко М. С., Темченко О. П. УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСЮ БАНКУ	44
Чебанова Т. Є. СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЮ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ.....	46
Швайко М. Л., Коваленко Ю. С. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	49
Швайко М. Л., Полюхович Д. О. ВЕКТОРИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	50
Шумейко Е. В. ПРОБЛЕМА КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ	52

СЕКЦІЯ 10. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО	
SECTION 10. PUBLIC INTERNATIONAL LAW AND PRIVATE INTERNATIONAL LAW.....	53
<i>Vasyliiev V. S.</i>	
PRIVATE-PUBLIC TYPE OF THE SPORTS: TRENDS ON CONFORMING INTERNATIONAL AND NATIONAL LEGISLATION	53
<i>Куліковський В. О.</i>	
РОЗРВАННЯ ШЛЮБУ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	54
<i>Міненко Ю. В.</i>	
ДИПЛОМАТИЧНИЙ ДІАЛОГ МІЖ УКРАЇНОЮ І ТУРЕЦЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТЕРСТВА	57

Адаменко А. П.
к. е. н., старший викладач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет,
Косенко М. В.
магістрант
Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДП «АНТОНОВ»

Розвиток ринкових відносин в Україні відбувався на тлі постійної нестачі фінансових ресурсів у значній кількості суб'єктів підприємницької діяльності. Нестабільність національної валюти, розгортання інфляційних процесів, недосконалість бюджетно-податкової політики, скорочення власних ресурсів через збиткову діяльність, недоступність кредитних ресурсів через їх високу вартість, загострення економічної, соціальної, військової та політичної кризи та інші фактори здійснюють негативний вплив на ефективність господарської діяльності підприємств України. Відсутність фінансових ресурсів у необхідному обсязі спричинює порушення платіжної дисципліни та зниження рівня фінансової стійкості як на рівні окремих підприємств, так і національної економіки в цілому [1].

Діяльність будь-якого підприємства, у тому числі авіабудівного, тісно пов'язана з формуванням й використанням фінансових ресурсів, для ефективного управління якими потрібна виважена і цілеспрямована політика. Фінансовим ресурсам належить особливе місце у менеджменті підприємства, оскільки від якості управління ними залежить безперервність процесу виробництва, ліквідність підприємства і його рентабельність.

Проаналізуємо джерела формування фінансових ресурсів ДП «Антонов» за 2015-2017 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка формування фінансових ресурсів ДП «Антонов» за 2015 – 2017 роки, тис. грн

Пасив	Код рядка	2015	2016	2017	Відхилення, +/-		Відхилення, %	
					2017/ 2015	2017/ 2016	2017/ 2015	2017/ 2016
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	2060941,0	2060941,0	2060941,0	-	-	100,0	100,0
Капітал у дооцінках	1405	960542,0	968224,0	973939,0	13397,0	5715,0	101,4	100,6
Додатковий капітал	1410	507477,0	534954,0	5468310,0	4960833,0	4933356,0	1077,5	1022,2
Резервний капітал	1415	74329,0	79208,0	106647,0	32318,0	27439,0	143,5	134,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	28847,0	32659,0	31638,0	2791,0	-1021,0	109,7	96,9
Усього за розділом I	1495	3632136,0	3675986,0	8641475,0	5009339,0	4965489,0	237,9	235,1
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Інші довгострокові зобов'язання	1515	279220,0	915530,0	191303,0	-87917,0	-724227,0	68,5	20,9
Довгострокові забезпечення	1520	35824,0	35824,0	750756,0	714932,0	714932,0	2095,7	2095,7
Цільове фінансування	1525	187258,0	187164,0	455744,0	268486,0	268580,0	243,4	243,5
Усього за розділом II	1595	502302,0	1138518,0	1397803,0	895501,0	259285,0	278,3	122,8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2083,0	71603,0	-	-	-	-	-
товари, роботи, послуги	1615	129830,0	129439,0	186855,0	57025,0	57416,0	143,9	144,4

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
розрахунками з бюджетом	1620	9255,0	11761,0	101076,0	91821,0	89315,0	1092,1	859,4
розрахунками зі страхування	1625	22058,0	10939,0	12074,0	-9984,0	1135,0	54,7	110,4
розрахунками з оплати праці	1630	46025,0	51028,0	50552,0	4527,0	-476,0	109,8	99,1
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	892910,0	1362583,0	1794924,0	902014,0	432341,0	201,0	131,7
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	50181,0	73620,0	5048,0	-45133,0	-68572,0	10,1	6,9
Поточні забезпечення	1660	118129,0	145241,0	591463,0	473334,0	446222,0	500,7	407,2
Доходи майбутніх періодів	1665	54470,0	638888,0	578888,0	524418,0	-60000,0	1062,8	90,6
Інші поточні зобов'язання	1690	1100150,0	38080,0	220996,0	-879154,0	182916,0	20,1	580,3
Усього за розділом III	1695	2425091,0	2533182,0	3541876,0	1116785,0	1008694,0	146,1	139,8
Баланс	1900	6559529	7347686	13581154	7021625	6233468	207,0	184,8

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ДП «Антонов» за 2015 – 2017 роки

Сума власного капіталу у 2016 році на підприємстві збільшився на 7682 тис. грн. за рахунок додатково вкладеного капіталу. В кінці 2017 року сума додатково вкладеного капіталу становила 973939 тис. грн. Сума нерозподіленого прибутку в 2015 році становила 28847 тис. грн. У 2016 році показник збільшується на 13,21 % порівняно з попереднім роком, що є позитивним. Слід відмітити, що у 2017 року сума нерозподіленого прибутку становила 31638 тис. грн.

Структура пасивів ДП «Антонов» протягом досліджуваного періоду 2015 – 2017 рр. мала наступний вигляд. В 2015 році пасиви склалися на 55,37 % з власного капіталу, на 7,66% з довгострокових зобов'язань та на 36,97 % з короткострокових зобов'язань. Основу власного капіталу становили статутний капітал, а саме 31,42 % від загальної суми пасивів. Довгострокові зобов'язання становили у 2015 році 4,26 % від загальної суми пасивів, а інші короткострокові зобов'язання становили 16,77 % від загальної суми пасивів.

У 2017 році пасиви склалися на 63,63 % з власного капіталу, на 10,29 % з довгострокових зобов'язань і на 26,08 % з короткострокових зобов'язань. Частка власного капіталу в загальній структурі пасивів була високою, що є позитивним для підприємства. Власний капітал досліджуваного підприємства у 2017 році складався зі статутного капіталу на 15,18 %, додатково вкладеного капіталу на 7 47,43 % від загальної суми пасивів.

Таким чином можемо констатувати, що з кожним роком збільшується питома вага власних джерел фінансування у загальній структурі джерел фінансування ДП «Антонов».

Список літератури

1. Григораш О.В., Таран Н.О., Жданова О.М. Формування фінансових ресурсів підприємств України. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С. 1072-1077.

УДК 336.71.078.3

Бабух І. Б.

к. е. н., асистент кафедри маркетингу,
інновацій та регіонального розвитку,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

Нікіфоров П. С.

студент 2 курсу,

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі банківська система функціонує в умовах нестабільності національного та світового ринкового середовища, подальшої фінансiалiзацiї економiки. При цьому спостерiгається зростання загроз, пов'язаних як з ризиками власне банківської

діяльності, так і з гібридними військовими конфліктами, фінансовими санкціями, торговими війнами тощо. Все це актуалізує проблематику забезпечення національної безпеки в цілому та окремих її складових, у тому числі фінансової безпеки економіки та держави.

Банківська система країни в цьому плані обіймає визначальне місце в системі національної безпеки, виступає своєрідним буфером, що протидіє акумулюванню загроз на макро- мезо- та мікрорівнях. Така роль банківської системи витікає із її функцій фінансового посередництва та забезпечення грошовим ресурсом практично всіх інших підсистем безпеки економіки та держави. Водночас, банківська діяльність супроводжується значними ризиками, які в теорії вимагають наукового обґрунтування та системного впровадження, а на практиці, в рамках банківського ризик-менеджменту, процесу управління банківськими ризиками – формування адекватного методичного інструментарію їхньої оцінки та управління ними. При цьому банківська система, займаючи центральне місце в системі фінансової безпеки держави, сама повинна являти собою фінансово безпечну частину національної економіки. Із застосуванням системного та інституціонального підходів до розуміння сутності банківської системи та її структури фінансова безпека самої банківської системи розглядається через взаємозв'язок фінансової безпеки комерційних банків та політику центрального банку.

Фінансова безпека окремого комерційного банку – це такий динамічний стан банку, який відображає збалансованість показників платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості та прибутковості в умовах перманентного впливу ризиків, ендегенних та екзогенних загроз фінансового та нефінансового характеру з метою захисту інтересів банку, а також його власників, вкладників та кредиторів [1].

Фінансова безпека всієї національної банківської системи – це такий динамічний стан усіх банків країни, який характерний стабільністю їх взаємозв'язків, збалансованістю фінансових показників та грошових потоків, виконанням усіх основних функцій, що дозволяє без втрат протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам її фінансової стійкості та забезпечувати реалізацію фінансових інтересів держави.

В науці і практиці визначають різні індикатори фінансового стану банківського сектору, пропагується домінантність кількісного підходу до оцінки рівня загроз для фінансової безпеки. Такий підхід безумовно є достатньо інформативним, проте не враховує якісних характеристик – дослідження законодавства, регулятивних норм, політичних аспектів тощо. Зрозуміло, що якісну оцінку фінансової безпеки банківської системи необхідно здійснювати поряд з кількісною оцінкою, яка, до речі, повинна не тільки обґрунтувати певний набір індикаторів, параметрів, критеріїв, але і визначити порогові значення фінансової безпеки, причому останні повинні бути адаптовані до реальних умов, відповідати специфіці конкретної країни.

На фінансову безпеку банківської системи України впливають групи як ендегенних, так і екзогенних індикаторів. Ендегенні індикатори «працюють» в самій банківській системі і пов'язані із зміною динаміки ліквідності, депозитів, кредитів, прибутковості, із впливом діяльності банків з іноземним капіталом та ризиковістю активів. Екзогенні чинники «працюють» на макрорівні національної економіки та на міжнародних ринках грошей і капіталу через індекс споживчих цін, динаміку валютного курсу, валового внутрішнього продукту та ринкових спредів, що виступають індикатором суверенного рейтингу держави, а також індикатори, що характеризують кон'юнктуру внутрішніх і зовнішніх ринків.

Суттєвою загрозою для банківської системи України є, на наш погляд, порушення показників концентрації банківської діяльності, а саме зростання концентрації депозитів та кредитів фізичних осіб у банках з державним капіталом. Вплив на безпеку банківської системи має концентрація більш ніж 80 % статутного капіталу системи у 10 найбільших банках, частина яких, до речі, є банками з російським капіталом. При цьому зменшення за останні роки практично в 2 рази кількості банків та підвищення вимог НБУ до розміру статутного капіталу (це створює високі бар'єри для входу на банківський ринок) призводить до монополізації та олігополізації ринку банківських послуг, знижує ефективність банківської діяльності, підвищує її ризиковість. Значні масштаби тіньової економіки, великі масштаби трансфертного ціноутворення (а отже і виведення капіталу) також створюють загрози для фінансової безпеки банківської системи.

Сучасні тенденції розвитку фінансових інновацій, діяльність FinTech-компаній також можна обґрунтувати як загрози для банківського сектору, особливо в плані зростання негативного впливу на фінансову безпеку банківської системи кібер-ризиків та кіберзлочинності, які спрямовані на ураження новітніх банківських технологій з метою нанесення фінансових втрат або порушення діяльності банківських установ. Не менш важливим ризиком інновацій для вітчизняного банківництва є експансія криптовалют як спекулятивних фінансових інструментів, які, як і деривативи, збільшують неконтрольовану грошову масу, курсові ризики для банків.

Забезпечення фінансової стабільності та безпеки банківського сектору в умовах невизначеності та ризиковості неможливе без ефективного функціонування банківського ризик-менеджменту. Серед проблем, що перешкоджають розвитку такого менеджменту в Україні визначають недостатню капіталізацію вітчизняних банків, низький рівень розвитку класичних методів і схем мінімізації банківських ризиків, недоліки банківського нагляду НБУ, нерозуміння концепції «економічного капіталу» [2].

Список літератури

1. Васильчишин О.Б. Фінансова безпека банківської системи України: філософські детермінанти : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 358 с.
2. Кузьмак О.М. Ризик-менеджмент у банківській діяльності: теорія і практика. Тернопіль: ТзОВ «Тернограф», 2014. 308 с.

УДК 336.581.2:332.812

Борисова В. А.

д. е. н., професор,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет,

Черняк Ю. О.

магістрант,

Сумський національний аграрний університет

**КРЕДИТУВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ
БАНКІВСЬКОЮ УСТАНОВОЮ**

Необхідність запровадження енергоефективних заходів у житловому секторі є на сьогодні достатньо вагомим аспектом для економіки держави. Проблема енергозбереження зумовлена нестачею власних енергетичних ресурсів та високими цінами на них, які до того ж постійно зростають, низьким рівнем доходів значної частини населення країни, великою часткою застарілого житлового фонду, загостренням екологічної ситуації. Прагнення до членства у Європейському Союзі зобов'язує до реалізації невідкладних комплексних заходів щодо підвищення енергоефективності в країні [2].

В. Куденчук вважає, що найвагомішу роль в енергоефективних проектах відіграє механізм державно-приватного партнерства. Науковець аналізує інструменти та методи фінансування енергозберігаючих проектів за допомогою цього механізму [1]. Д. Шмигаль досліджує джерела фінансування енергозберезувальних проектів і пропонує розвивати та застосовувати комплексний механізм стимулювання енергозбереження [3].

Нами проаналізовано основні програми кредитування енергоефективних заходів, які пропонувалися у 2018 році однією з найбільших банківських установ України – АТ «Ощадбанк».

Так, АТ «Ощадбанк» та Сумська філія пропонують наступні програми кредитування заходів з підвищення енергетичної ефективності.

Для юридичних осіб в особі об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) та житлових кооперативів (ЖБК) програма кредитування спрямована на:

1) заходи з утеплення:

– придбання теплоізолюючих матеріалів та проведення робіт з термоізоляції зовнішніх стін багатоквартирного будинку, підвальних приміщень, горищ, покрівлі та фундаменту;

– придбання та встановлення двокамерних енергоефективних склопакетів у вікнах, що розташовані в місцях загального користування;

– придбання та встановлення дверей для місць загального користування (в тому числі під'їздів, підвалів, технічних приміщень, горищ);

2) система опалення/вентиляції:

– облаштування або ремонт індивідуальних теплових пунктів;

– придбання приладів обліку теплової енергії та води (гарячої та холодної), регуляторів теплового потоку за погодними умовами, включаючи вартість їх встановлення;

– система сонячного теплопостачання та/або гарячого водопостачання;

3) інші заходи з підвищення енергетичної ефективності:

– модернізація систем освітлення місць загального користування (зокрема, заміна електропроводки, ламп та патронів до них, встановлення систем автоматичних вимикачів).

За всіма програмами строк кредитування не перевищує 3-5 років, а максимальна сума на один об'єкт знаходиться в межах 100 тис. грн для фізичних осіб, що на нашу думку недостатньо для впровадження інноваційних ідей у енергозбереженні.

Динаміка кредитування енергоефективних заходів Філією Сумське обласне управління АТ «Ощадбанк» за 2015 – 2017 роки представлена в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка кредитування енергоефективних заходів Філією
Сумське обласне управління АТ «Ощадбанк» за 2015 – 2017 роки**

Програми кредитування	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення 2017/2015 +,-
Кредитування енергоефективних заходів ОСББ / ЖБК				
- кількість наданих кредитів	-	2	6	4
- сума, тис. грн	-	370,8	1508,4	1137,6
- середній розмір однієї позики, тис. грн	-	185,4	251,4	66
Кредитування фізичних осіб «Ощадний дім»				
- кількість наданих кредитів	13	1841	4347	4334
- сума, тис. грн	187	28157	72153	71966
- середній розмір однієї позики, тис. грн	14,4	15,3	16,6	2,2

Джерело: систематизовано за даними Філії СОУ АТ «Ощадбанк»

В загальному обсязі кредитування фізичних осіб за програмою «Ощадний дім» Філія СОУ АТ «Ощадбанк» займає 8,4 % і поступається тільки Львівській філії АТ «Ощадбанк».

Для подальшого розвитку енергоефективності необхідно консолідувати зусилля як державних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. При цьому банкам, особливо з державною участю, належить важлива роль, через що усвідомлення власниками і вищими керівниками банківських установ екологічної відповідальності банків є надзвичайно важливим аспектом їхньої діяльності.

Список літератури

1. Куденчук В.Г. Методи та інструменти фінансування енергозберігаючих проектів за допомогою механізму державно-приватного партнерства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2016. № 16 (2). С. 9-13.

2. Мороз Н. Державне фінансування програм енергоефективності житлового сектору через банківські установи. Вісник АПСВТ. 2018. № 4. С.42-51

3. Шмигаль Д.А. Державні та регіональні джерела фінансування енергозберігальних проектів на Львівщині. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. № 2. С. 133-137.

УДК 336.1

Булавинець В. М.

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Тернопільський національний економічний університет,

Захарек С. В.

студентка магістратури, гр. ФФМ-21,

Тернопільський національний економічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

Культура і мистецтво як складові соціальної сфери забезпечують створення, збереження, поширення і засвоєння загальнолюдських і національних духовно-культурних цінностей.

В Україні впродовж багатьох років культура і мистецтво не були пріоритетними сферами фінансування, а окремі спроби їх реформування згідно світових стандартів, запровадження програмно-цільового методу у процес планування бюджетних видатків на культуру і мистецтво не призвели до суттєвих змін, оскільки були спрямовані лише на порятунок та виживання галузі, а не на її розвиток. Багаторічне недофінансування та неефективне використання бюджетних коштів у культурній галузі України призвели до погіршення фінансового стану закладів даної сфери, скорочення концертно-гастрольної діяльності театрів і філармоній, розвалу мережі кінопрокату та книготоргівлі, закриття сільських бібліотек і клубів, руйнування пам'яток історичної та культурної спадщини тощо. У період з 1991 року по 2017 рік через нестачу коштів, значне зменшення чисельності населення в Україні, тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим і частини території Донецької та Луганської областей було ліквідовано 1411 бібліотек, 977 клубів, 249 демонстраторів фільмів, 88 шкіл естетичного виховання, 25 музеїв, 9 театрів і 3 концертні організації [1].

Джерелами фінансування сфери культури у світовій практиці є ресурси державного та приватного секторів економіки. Державне фінансове забезпечення здійснюється шляхом прямого бюджетного фінансування поточної діяльності закладів культури та мистецтва державної, комунальної, а інколи і приватної форми власності, а також у формі цільових трансфертів, які спрямовуються на фінансування національних довгострокових програм та проектів. До непрямой державної підтримки культури і мистецтва належать державні гарантії, а також кредитні та податкові пільги. Стосовно приватного фінансування культури, то воно забезпечується коштом меценатів (корпоративного меценатства та індивідуального пожертвування), спонсорів, а також в рамках державно-приватного партнерства.

В Україні фінансування установ культури і мистецтва здійснюється переважно за рахунок державного і місцевих бюджетів, коштів від надання платних послуг, а також коштів підприємств, організацій, громадських об'єднань та інших джерел.

У 2017 році бюджетне фінансування культури та мистецтва зросло на 46,2 % порівняно з 2016 роком. Цей показник перевищив динаміку як Зведеного бюджету України загалом (26,4 %), так і динаміку інших соціальних сфер, зокрема, освіти (37,3 %) та охорони здоров'я (35,6 %) [2]. Варто також зазначити, що зростання видатків на культуру і мистецтво два роки поспіль випереджало динаміку індексу споживчих цін. Це дає підстави стверджувати, що відбувається не тільки номінальне, але й реальне зростання даних видатків у Зведеному бюджеті України. Впродовж 2014 – 2016 рр. частка місцевих бюджетів у фінансуванні культури і мистецтва сягала рекордних 82 %. У 2017 – 2018 рр. поступово відновився докризовий показник – 75 %, що свідчить про високий рівень децентралізації у бюджетному фінансуванні даної галузі [3]. Однак, зростання вищезазначених показників ще не є свідченням динамічного розвитку вітчизняної культурно-мистецької галузі. Через слабку спроможність значної частини органів місцевого самоврядування у забезпеченні продукування комунальними закладами якісних культурних послуг, й надалі спостерігається динаміка зменшення чисельності закладів культури та зниження індексу людського розвитку в Україні.

У законі про Державний бюджет України на 2019 рік збережено норму про фінансування культурно-мистецьких програм і проектів в межах наявних ресурсів місцевих бюджетів. А це означає, що більшість закладів, підприємств та організацій культури і мистецтва й надалі недофінансовуються, що може призвести до їх поступового знищення.

Ще однією особливістю бюджетного фінансування сфери культури і мистецтва є те, що з 2014 року (коли було змінено підходи до розподілу бюджетних видатків), відсутній компенсаторний механізм для фінансового забезпечення даної галузі.

Як бачимо, нагальною потребою сьогодення є здійснення реформування системи забезпечення населення якісними та доступними культурними послугами. Вважаємо, що для того, щоб кожен громадянин, незалежно від регіону проживання, міг отримувати гарантований державою базовий обсяг культурно-мистецьких послуг необхідно запровадити культурну субвенцію, аналогічну вже існуючим медичній та освітній субвенціям.

Окрім цього, задля вирішення проблем, пов'язаних з утриманням закладів культури та забезпеченням надання ними якісних культурних послуг, потрібно розробити нову модель фінансування, котра б передбачала податкові й кредитні пільги з боку держави як самим закладам культури та мистецтва, так і організаціям, що надають їм фінансову підтримку. Окрім цього потрібно змінити базові принципи залучення коштів для фінансування культури: використовувати недержавні кошти для підтримки галузі (меценатство, спонсорство, державно-приватне партнерство) та створювати передумови для появи і функціонування нових культурних об'єктів та явищ.

Список літератури

1. Офіційний сайт державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Веб-портал державної казначейської служби України URL: <http://www.treasury.gov.ua>.
3. Бабенко В. Довідка про бюджетне фінансування культури і мистецтва URL: <http://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/31985.pdf>.

УДК 336.71

Волохата В. Є.

к. е. н., доцент кафедри фінанси,
банківська справа та страхування,
Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «УБС»,

Тищенко В. Ю.

здобувач вищої освіти II курсу, групи 202-ФБСС-м,
Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «УБС»

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

В сучасних умовах дефіциту фінансових ресурсів банків особливої актуальності набувають питання формування фінансових ресурсів банківських установ, вибору стратегії управління фінансовими ресурсами та оптимізація їх структури. Тому сприятливий інвестиційний клімат в країні значно залежить від збільшення ресурсної бази банків, крім того це і впливає на інтеграцію банківської системи у світове співтовариство. Зміцнення та збільшення ресурсного потенціалу банківських установ є однією з передумов поживлення інвестиційної активності та виходу економіки з кризи.

Специфіка ведення банківської діяльності полягає в тому, що більша частина ресурсів банку формується за рахунок залучених та запозичених (зобов'язань), а не власних коштів.

Трагування фінансових ресурсів банку визначається специфікою діяльності банківських установ, які, з одного боку виступають як фінансові інститути, що беруть участь у перерозподілі фінансових ресурсів, а з іншого – як суб'єкти господарювання, які використовують фінансові ресурси у своїй діяльності. Тому можна узагальнити трактування різних вчених фінансові ресурси банку можна визначати як грошові ресурси, що формуються за рахунок власних та запозичених джерел та використовуються у банківській діяльності [2, с. 285].

Аналіз фінансових ресурсів банківських установ є однією із важливих складових загального аналізу банку. Бо саме це є елементом системи управління банком і підпорядкований загальній меті діяльності банку – максимізації його вартості. Без аналізу фінансових ресурсів банку неможливо розрахувати показники ліквідності, гепу, спреду, валютної позиції та інших важливих показників [3, с. 266].

В банківській системі України в період за 2016 – 2019 рр. банківські ресурси хоча і незначними темпами, проте зростали, але на їхні обсяги істотно впливають такі чинники, як: політична ситуація у країні, система оподаткування доходів населення, коливання курсу валют, монетарна політика Національного банку України [1].

Крім того, необхідно також враховувати і те, що діяльність банку є ризиковою, тому не менш важливою є й висока надійність банківської установи, суть якої полягає в мобілізації стабільних елементів ресурсної бази і яка передбачає забезпечення ліквідності. Також за рахунок збільшення чи зменшення власного капіталу банків, можна оцінити та зробити відповідні висновки про діяльність та надійність, а також стабільність всього банківського сектору України та окремого банку [5, с. 447].

Для збільшення депозитних вкладень в системі управління фінансовими ресурсами в деяких банківських установах запропоноване антикризове управління.

Для використання аутсорсингу банківською установою перш за все мінімізує витрати банку та збільшує ресурсну базу для виконання банком фінансових операцій, сприяє впровадженню новітніх технологічних розробок, підвищенню фінансової грамотності населення, поліпшенню якісного рівня обслуговування клієнтів, підвищенню привабливості банківського сектору для інвесторів, розвитку внутрішньої конкуренції [4, с. 1109].

Управління банківськими ресурсами процес складний та на їх формування впливає багато факторів в сучасних умовах існування банків. І для ефективності управління ресурсами банківських установ України є запровадження застосування антикризового управління та використання послуг аутсорсингу, що надасть змогу банкам ефективно працювати в умовах інноваційної конкуренції.

Список літератури

1. Офіційний сайт Національного банку України: [сайт]. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Паляничко К.О. Формування ресурсної бази комерційних банків. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 3. С. 285 – 289.
3. Русинко М.К. Сучасні тенденції та особливості процесу формування банківських ресурсів вітчизняними банківськими установами у посткризовий період. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. № 25. С. 265 – 271.
4. Шевченко О.М., Шевченко О.О. Аналіз тенденцій розвитку аутсорсингу фінансових послуг в світі та Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 1109 – 1114.
5. Шевців С.М. Аналіз механізму та джерел формування власного капіталу банків України. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького*. 2015. № 2. С. 446 – 453.

УДК 338.2

Геєнко М. М.

к. е. н., доцент,

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Сумський національний аграрний університет,

Бродська В. С.

магістрант,

Сумський національний аграрний університет

ДОВГОСТРОКОВЕ ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «АНТОНОВ»

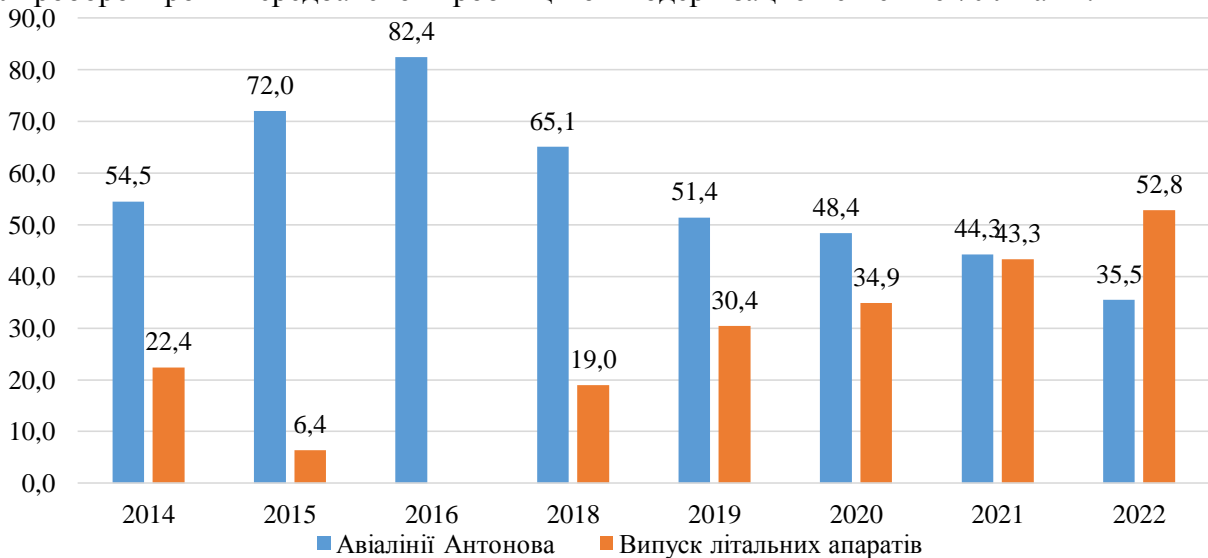
Слід відмітити, що ефективне управління фінансами підприємства забезпечується за умови планування всіх фінансових потоків, процесів і відносин на підприємстві. Довгострокове фінансове планування тільки тоді здатне дати позитивні результати, коли ґрунтується на знаннях про об'єктивні закономірності суспільного розвитку, тенденції руху фінансових ресурсів як на вітчизняному, так і на світовому ринку, вивченні вихідної бази, результативності раніше проведених заходів та фінансових операцій.

Ураховуючи результати багатьох проведених дослідження, можна стверджувати, що в теперішніх умовах розвиток довгострокового фінансового планування є одним з базисних внутрішньо організаційних контекстів в управлінській системі господарюючого суб'єкта. Багатогранність та неоднозначність наукових підходів щодо розуміння економічної сутності, завдань, принципів та методів довгострокового фінансового планування засвідчує те, що дана економічна категорія потребує постійного переосмислення і доповнення на теоретичному та науково-методичному рівнях. Приділяючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих бюджетом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самокупності та самофінансування підприємства [1].

Державне підприємство «Антонов» – це виробник високотехнологічних конкурентоспроможних літаків, які відповідають всім сучасним вимогам, нормам безпеки та екологічності, а також побажанням потенційних експлуатантів. Проте існують певні проблеми, які не дозволяють започаткувати серійне виробництво літаків. Серед головних її причин – необхідність провести заміщення російських комплектуючих: на це потрібен час і

кошти. Друга проблема – відсутність замовників. Це пов'язано з відсутністю готового продукту.

На основі ґрунтовного аналізу доходів підприємства за 2014 – 2018 роки та зовнішніх умов розвитку підприємства, нами зроблено спробу розробити стратегічний фінансовий план розвитку ДП «Антонов», який враховує основні тенденції та перспективи розвитку підприємства на найближчі 5 років. Крім того, маркетинговим планом концерну «Укроборонпром» передбачено виробництво і модернізацію не менше 70 літаків.

**Рис. 1. Динаміка фактичного та прогнозного значення
питомої ваги основних елементів чистого доходу від реалізації, %**

Джерело: власні розрахунки

Фактичне значення та прогнозний рівень чистого доходу відображено на рис. 2.

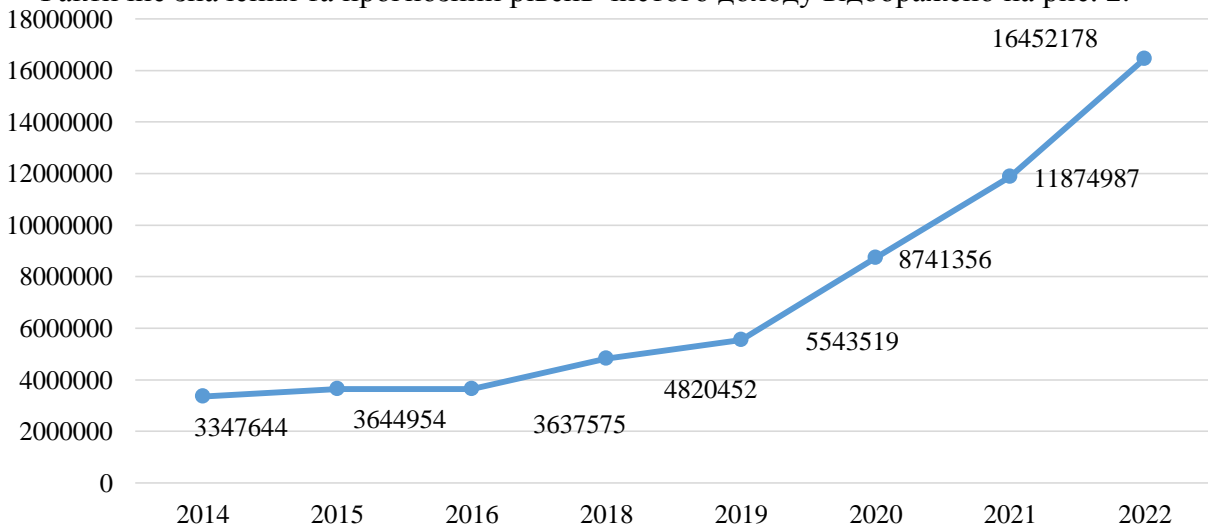

Рис. 2. Динаміка чистого доходу ДП «Антонов» (фактична та прогнозна) на 2014-2022 роки

Джерело: власні дослідження автора

За рахунок реалізації основних видів діяльності, а саме виробництво літальних апаратів та їх сервісне обслуговування ДП «Антонов» має великий потенціал щодо збільшення чистого доходу від реалізації продукції, а також оптимізації його структури шляхом зменшення питомої ваги надходжень від послуг, що надаються авіалініями «Антонов» та збільшенням питомої ваги надходжень від реалізації літальних апаратів.

Список літератури

1. Каламбет С.В., Остимчук Г.В. Сутність ефективності фінансового планування на підприємстві. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 84-87.

УДК 336.77

Геєнко М. М.

к. е. н., доцент,

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет,

Скиба Д. А.

магістрант,

Сумський національний аграрний університет

СПІВПРАЦЯ З АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ ЯК ОДИН ІЗ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»

Зауважимо, що на сьогоднішній день АТ «Креді Агріколь Банк» – сучасний універсальний банк та найстарший іноземний банк в Україні. Власником банку є одна з найбільших фінансових груп світу – Credit Agricole (Франція). Банк працює на фінансовому ринку України з 1993 року та пропонує повний спектр банківських послуг корпоративним клієнтам та фізичним особам, включаючи преміум-клієнтів. Згідно з класифікацією Національного банку України, АТ «Креді Агріколь Банк» належить до групи найбільших банків і займає 9 місце за обсягом активів серед банків України. Регіональна мережа банку охоплює всі області України і налічує 150 відділень [1].

АТ «Креді Агріколь Банк» належить до найнадійніших та найстабільніших банків в Україні, про що свідчать найвищий можливий національний довгостроковий рейтинг Fitch в Україні – ААА, лідерські позиції в рейтингах стійкості банків, надійності банківських вкладів, а також відзнаки провідних українських періодичних видань.

Банк надає повний спектр послуг бізнесу, приділяючи особливу увагу співробітництву з компаніями агропромислового комплексу. Як стратегічний партнер для агробізнесу, АТ «Креді Агріколь Банк» пропонує своїм клієнтам поєднання аграрної та фінансової експертизи, а також інноваційні рішення для українського ринку.

Як зазначає Лариса Бондарева, член правління банку, агробізнес незмінно є стратегічним напрямком для банку, зоною для розвитку, зокрема, для навчання персоналу. З цією метою, одним із перших в Україні, банк відкрив «Агро школу» для співробітників. Проект передбачає вивчення всіх циклів агровиробництва, презентації від кращих експертів агроринку, відвідування агрокомпаній. Це дуже важлива подія і для банку, і для клієнтів. Агрошкола – значна інвестиція в співробітників. Нові знання дадуть можливість краще розуміти потреби агрокомпаній, розглядати їх запити швидше і ефективніше, розширювати співпрацю [2].

Компанії аграрного бізнесу з земельним банком до 10000 гектарів ріллі – сегмент, який необхідно вчити, і вони готові вчитися. Їх потрібно навчати кращим практикам ведення фінансів, використання банківських продуктів. Середні компанії показують готовність інвестувати, оновлювати основні фонди, імпортувати обладнання з-за кордону. Тут важливий консалтинг по набору таких банківських продуктів, які дозволять їм успішно реалізувати всі завдання. Великим холдингам-експортерам необхідно допомогти побудувати міст взаємодії з нашими зарубіжними колегами, які проконсультують щодо ринків, структурують їх угоди.

На сьогоднішній день, АТ «Креді Агріколь Банк» активно підтримує розвиток сільського господарства в Україні. Один із напрямків такої діяльності – співпраця з Міністерством аграрної політики та продовольства України у частині отримання аграріями державних дотацій. Банк приймає участь в усіх державних програмах компенсацій для агробізнесу, зокрема як для невеликих фермерів, так і сільськогосподарських кооперативів та дорадчих служб.

Так, для агровиробників, банк пропонує програми компенсації вартості будівництва тваринницьких комплексів, компенсації до 25 % вартості техніки та обладнання, а також компенсації за банківськими кредитами. Окремі програми для фермерів дають можливість компенсувати до 80 % вартості посівного матеріалу вітчизняного виробництва. Також банк активно співпрацює з обслуговуючими виробничими кооперативами.

Таким чином, в умовах стрімкого розвитку аграрного бізнесу в Україні, АТ «Креді Агріколь Банк» прагне зайняти свою нішу на ринку банківського обслуговування і бути

корисним як для виробників, так і для органів державної влади, що реалізують відповідні програми підтримки.

Список літератури

1. Офіційний сайт АТ «Креді Агріколь Банк» : [сайт]. URL: <https://credit-agricole.ua/agro-biznesu>.
2. Про стратегію обслуговування агробізнесу в Україні. Офіційний сайт АТ «Креді Агріколь Банк» : [сайт]. URL: <https://credit-agricole.ua/o-banke/pres-centr/novini/strategichnij-napryam-692>.

УДК 336.7

Голуб К. А.
студентка,

Одеський національний економічний університет

**ПРИБУТКОВІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ МІСЦЕ У
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ**

Проблема фінансової безпеки завжди посідає на першому місці, особливо для банківської системи України в сучасних економічних умовах. Саме завдяки цьому банки мають можливість продовжувати своє функціонування та підтримку національної економіки. Адже саме від ефективності, надійності та злагодженої роботи банківської системи залежить економіка країни в цілому.

Науковці, які досліджують фінансову безпеку, вказують на те, що дана проблема має два аспекти. З одного боку, необхідно працювати над забезпеченням фінансової безпеки банківської системи в цілому, а з іншого – потрібно також досліджувати питання забезпечення фінансової безпеки окремої банківської установи [2].

Фінансова безпека банку – це найважливіша складова фінансової, а тому і національної безпеки країни, це такий стан комерційного банку, який характеризується стійкістю до впливу загроз різної природи та збалансованістю, здатністю досягати запланованої стратегічної мети і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення виконання зобов'язань [2].

Фінансову безпеку розрізняють двох типів. Першим являється відсутність небезпеки, тобто стан мінімального рівня потенційних загроз для функціонування банку. Другим – реальна захищеність від небезпек завдяки дії економічних та фінансових механізмів, які нейтралізують негативний вплив загроз.

Характеризуючи фінансову безпеку комерційних банків, необхідно зупинитися на ключових параметрах: фінансова безпека забезпечує рівноважний і стійкий фінансовий стан банку; сприяє ефективній діяльності банку; якісно організована фінансова безпека дозволяє на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку, а також нейтралізувати вплив криз для запобігання банкрутства [2].

Фінансова безпека комерційного банку обумовлена рівнем підтримання ліквідності, впровадженням фінансових інновацій, охороною інформації, збереженням активів, забезпечення прибутковості [1, с. 332].

Проте серед ряду чинників, від яких напряму залежить фінансова безпека, найбільш впливовим вважається забезпечення прибутковості банківської установи.

Прибутковість банку – це сумарний позитивний результат його діяльності, як господарсько-фінансової, так і комерційної.

Завдяки прибутковості покриваються банківські операційні витрати, формується прибуток, від обсягу якого залежить розмір дивідендів акціонерам, відбувається один із методів зростання власного капіталу, який забезпечує захист вкладникам, розвиток активних та пасивних операцій, що приводять до збільшення валюти балансу та частки окремого банку в банківській системі країни.

Прибутковість банку вважається основним показником рентабельності і показує ефективність роботи комерційного банку за певний період. Завдяки цьому показнику управління банку може зробити висновок, чи рухається банк у правильному напрямку, чи вірно вибрана стратегія роботи банку.

Саме прибутковість має прямий вплив на фінансову безпеку банку. Адже чим більший рівень прибутковості, тим більші можливості у банківської установи, які дозволяють диктувати свої умови та конкурувати належним чином.

Комерційний банк повинен постійно спостерігати за динамікою показника прибутковості та вчасно вживати всіх заходів, щоб підтримувати його на достатньому рівні.

Визначення напрямів підвищення прибутковості вимагає проведення аналізу фінансових результатів банку та показників прибутковості, на основі якого у подальшому розробляються довгострокові заходи впливу і базується основна стратегія діяльності банківської установи. Безумовно, в перспективі ці заходи повинні стабілізувати фінансовий стан банку та приводити рівень його прибутковості до цільової відмітки в довгостроковому періоді [4, с. 60].

Для досягнення високої прибутковості пропонуються наступні рекомендації:

а) нарощувати власні кошти банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку і відповідно їх інвестиційного потенціалу;

б) слід раціонально й ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю та прибутковістю комерційного банку;

в) одним з резервів збільшення прибутку і раціонального його використання є фінансове планування. Багато витрат несуть банки внаслідок неузгоджених дій різних управлінь між собою. Фінансовий план дозволяє спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку на рік. Банківська установа повинна реально бачити перспективи свого розвитку і цілі на поточний рік;

г) сформувати достатні страхові резерви та резервні фонди;

д) застосовувати такі інструменти в банківській діяльності, які дозволяють як планувати, так і одержувати додатковий прибуток. Мова йде про ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою ті інші форми діяльності, які відповідають умовам ринкових відносин;

е) систематично і всебічно вивчати кредитні ризики, приймати заходи по їх пониженню;

є) покращувати рівень професіоналізму – від політики банку, майстерності, грамотної побудови управлінських і функціональних структур [3].

Підбиваючи підсумок, необхідно підкреслити, що забезпечення фінансової безпеки комерційних банків та банківських установ напряму залежить від рівня прибутковості. Прийняття швидких рішень стосовно даного показника дозволить банкам досягти стратегічних та тактичних цілей, вийти на новий рівень та вивести економіку країни зі скрутного становища.

Список літератури

1. Горалько О.В. Фінансова безпека банків у системі забезпечення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 328-337.
2. Добрик Л.О. Запорожець Г.В. Фінансова безпека банку як основа його стійкості. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3116>
3. Колісніченко К.В. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку [сайт]. URL: http://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Economics/27025.doc.htm
4. Макаренко Ю.П. Мороховець К.С. Стратегія підвищення прибутковості комерційного банку. *Економіка та держава*. 2017. № 11. С. 60-64.

УДК 338.98

Данік Н. В.

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ НОРМ ОBOB'ЯЗКОВИХ РЕЗЕРВІВ У ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Економічний розвиток будь-якої країни відбувається за умови державного впливу на економіку, та за допомогою ринкових механізмів. Одним із таких впливів у державне втручання в економічні процеси є монетарна політика. Сьогодні в Україні діє різноплановий монетарний устрій (визначається декілька цілей проведення грошово-кредитної політики, які пов'язані з рівнем обмінного курсу, рівнем інфляції, обсягами

окремих монетарних агрегатів). Реалізація грошово-кредитної політики забезпечується змішаним методом (частково з використанням ринкових інструментів, частково - адміністративних).

Одним із класичних інструментів монетарної політики є політика обов'язкових резервних вимог, за допомогою якого центральні банки регулюють грошовий ринок, управляють кількістю грошей, підтримуючи темпи зростання грошової маси в заздалегідь установлених межах.

Резервні вимоги – це один із інструментів грошово-кредитної політики, який зобов'язує банки здійснювати відрахування від обсягу залучених ресурсів у відповідності із прийнятими правилами. Сутність цих вимог полягає в тому, що комерційні банки та інші депозитні установи зобов'язані зберігати частину своїх коштів на спеціальному рахунку в центральному банку. За допомогою цього механізму центральні банки обмежують можливості кредитної експансії та депозитної емісії, а також забезпечують страхування депозитів. Норма обов'язкових резервів дозволяє центральним банкам регулювати як загальний обсяг грошової маси, так і окремих її агрегатів.

Дослідивши механізм формування вітчизняними банками обов'язкових резервів, можна судити про поступову зміну жорсткої політики НБУ в його застосуванні на помірковані, що проявляється у зменшенні норм обов'язкового резервування, постійному вдосконаленні внутрішніх важелів регулювання цього механізму. У світовій практиці, окрім управління ліквідністю, регулювання пропозиції грошей та податкової, резервні вимоги виконують функції:

1. Стимулювання. Фіксація резервних вимог до кредитних установ має стимулювальний характер, оскільки під час формування резервів діє принцип усереднення (вимога підтримання обов'язкових резервів не на щоденній, а на середній хронологічній основі, наприклад середньомісячній), який надає кредитній установі певної гнучкості впродовж звітного періоду та стабілізує ринкові механізми взаємодії на фінансовому ринку й регулює короткострокову процентну ставку;

2. Грошового буфера. Зміна норми обов'язкових резервів дає змогу забезпечити своєрідний буфер, що пом'якшує кон'юнктуру грошового ринку [1, с. 13].

Діяльність Національного банку з підтримки фінансової стабільності спрямовується на сприяння стабільності фінансового ринку України як в цілому, так і його окремих сегментів; ефективному перерозподілу ресурсів фінансовою системою; адекватній оцінці та сприйняттю ризиків учасниками ринку; а також на підвищення стійкості фінансової системи, зниження ймовірності системних криз.

Національний банк здійснює постійний моніторинг стабільності фінансової системи в цілому, використовуючи для оцінки ризиків кількісні та якісні індикатори, модельний інструментарій, професійне судження.

Згідно до стратегій на 2019 – 2020 рр. Національний банк застосовуватиме монетарний інструментарій для нівелювання впливу шоків на фінансову систему України. Це, зокрема, відбуватиметься в рамках виконання Національним банком функції кредитора останньої інстанції для стабілізації очікувань та подолання ринкової дисфункції в періоди фінансових стресів. Використання ключової процентної ставки та валютних інтервенцій матиме допоміжний характер. Продовжуватиме тісну співпрацю з Урядом України та іншими регуляторами для досягнення цілі щодо фінансової стабільності, зокрема в рамках роботи Ради з фінансової стабільності.

Основним внеском у стає економічне зростання з боку Національного банку є створення середовища з низькою та стабільною інфляцією. Досягнення поставлених інфляційних цілей сприяє забезпеченню прогнозованих темпів зростання ВВП, яке у 2018 році прискорилося до 3 %, а до кінця 2019 року згідно стратегії повинно вийти на свій потенційний рівень – 4 %

Моймір Гампл (голова Чеського національного банку) підкреслив, що законодавча незалежність Центрального банку – це необхідна, але не достатня для отримання успіху монетарної політики умова. Пан Гампл вважає, що незалежність – це перш за все сприйняття. Справді незалежний центробанк повинен вміти діяти проти уподобань громадськості. Але, в той же час він має постійно пояснювати свою політику, щоб

відновити суспільну підтримку своїх дій. Рада фінансової стабільності України, у рамках якої органи, які проводять фіскальну та монетарну політику, обмінюються думками щодо останніх та майбутніх економічних подій, є прикладом незалежних, але скоординованих фіскальної та монетарної політики [2, с. 4].

Отже, у сучасних умовах розвитку економіки України одним із головних способів управління ліквідністю залишається механізм обов'язкового резервування. Наявність обов'язкових резервів і способів їх гнучкого використання є ключовим фактором формування грошових агрегатів і сприяє запобіганню шоків ліквідності. Практика України в використанні механізму застосування норм обов'язкових резервів свідчить про зміну жорсткої політики Національного банку в застосуванні цього інструменту на більш помірковану та зважену. Тому подальші дослідження потрібно спрямовувати на глибоке осмислення взаємодії таких інструментів монетарної політики, як рефінансування та процентна політика.

Список літератури

1. Буковинський С.К., Корнівська В.Ю. Досвід використання інструментів рефінансування у грошовій політиці Європейського центрального банку. *Вісник Національного банку України*. 2010. № 3. с. 7-13.
2. Лобозінська С. М. Особливості використання регулювання небезпеки НБУ. *Банкінг*. 2016. с. 1-5.

УДК 336

Іваніна Н. В.

студентка факультету «Фінанси»,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,

Мініна А. О.

студентка факультету «Фінанси»,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

РЕЙДЕРСТВО В УКРАЇНІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Рейдерство поступово поширює свій вплив на фінансовий сектор економіки, зокрема банки, страхові компанії та інших суб'єктів фінансового ринку. Головне завдання рейдера, як і будь-якого бізнесмена, отримати прибуток. Але досягнення даної мети рейдери здійснюють не через виробництво певної продукції, а перепродажем суб'єктів господарювання, над якими вони отримали контроль через недружнє поглинання. Рейдерів цікавлять виключно ліквідні підприємства та банки, які ведуть вигідний і перспективний бізнес, мають значні активи. Тому рейдерство досить високодохідний бізнес. За деякими даними, рентабельність рейдерського бізнесу становить від 500 до 2000 % і більше.

Серйозність рейдерських загроз обумовлюється тим, що в разі потрапляння банку, навіть великого, під вплив професійних рейдерів йому буде дуже складно вийти з такої ситуації без серйозних втрат [1]. Насамперед це пояснюється тим, що для проведення рейдерських операцій зловмисники, як правило, мають досить потужний адміністративний ресурс, «своїх» суддів, налагоджені зв'язки з правоохоронними органами, державними виконавцями [2, с. 76].

Практика на сьогодні показує, що спроба захвату банку рейдерами може мотивуватись їх бажанням отримати доступ до ліквідних банківських активів, вивести з гри конкурента, яким є банк, отримати права, якими переважно володіє банк стосовно предметів астави, оренди, землі тощо.

Якщо ж говорити про ідеологічну суть рейдерства, то можна зазначити, що на першому місці в цьому явищі стоїть фінансово спекулятивний капітал. Тобто рейдерство, як правило, не забезпечує розвитку, в його основі досить проста схема «купи і продай». Інвестування в отриману власність, забезпечення її розвитку і прибуткового функціонування рейдери можуть здійснювати тільки стосовно досить прибуткового бізнесу, банки якраз і належать, з погляду рейдерів, до такого виду бізнесу. В інших випадках придбана рейдерами власність зразу ж реалізується, причому здебільшого реалізуються найбільш ліквідні активи — земля і нерухомість.

Якщо розглядати причини виникнення та поширення рейдерства в нашій країні, то тут слід звернути увагу на таке [3, с. 123 – 126].

На даний час на ринку злиття і поглинання відсутні правила гри. Недоліки вітчизняного законодавства, яке регулює корпоративні відносини, є досить значними і з успіхом використовуються рейдерами. Зогляду на це варто зазначити, що рейдери є досить підготовленими юристами, здатними ефективно маніпулювати нормами вітчизняного права, ураховуючи можливість їх подвійного, а то й потрійного трактування. Крім того, у законодавстві не передбачено порядку здійснення контролю за рухом акцій акціонерного товариства на вторинному ринку, що дає змогу рейдерам таємно формувати значні пакети акцій і використовувати їх для рейдерської атаки. А враховуючи, що банки є виключно акціонерними товариствами, така ситуація містить істотну загрозу банківському бізнесу.

Не зовсім урегульовано і порядок доступу до реєстрів акціонерів, реєстрації змін у керівництві підприємств, банків.

Ще однією правовою прогалиною є відсутність обмеження юрисдикції судів у зв'язку з їх територіальним розташуванням. Сьогодні суд розміщений в одному регіоні, може розглядати і виносити рішення щодо ситуації, яка склалася у банку іншого регіону. Отже, рейдери можуть отримати цілком законне рішення суду, розташованого в будь-якому регіоні країни, яке використовується для забезпечення рейдерської атаки, незважаючи навіть на те, що може існувати інше, зовсім протилежне, рішення суду, який розташований у тому самому регіоні, що й об'єкт спору.

Причиною появи та поширення рейдерства є й те, що вартість певної частини банків значно нижча від їхніх активів, не рідко різниця становить кілька десятків і сотень разів.

До причин, що сприяють рейдерству, належить і концентрація активів у власності однієї чи невеликої групи осіб, коли виникає можливість однією рейдерською атакою захопити такі активи без суттєвих затрат коштів і часу.

Причинами, що створюють сприятливі умови рейдерству, можна вважати і велику кількість дрібних акціонерів акціонерних товариств. Особливо це стосується банків, де власниками акцій є їх працівники та велика кількість фізичних осіб. Отримуючи незначну заробітну плату і мізерні дивіденди, такі особи, як правило, без особливих роздумів продають свої акції тим, хто пропонує за них в 10 – 15 разів більше їх номінальної вартості, що, зрештою дає змогу рейдерам сформувати необхідний їм пакет акцій.

Суттєвою причиною рейдерства є корупція у владних структурах та судових органах. Як раз останні відіграють ключову роль у рейдерських схемах. Це за їхніми ухвалами чи рішеннями рейдери отримують законні підстави до своїх дій і здійснюють безпосередні заходи, спрямовані на зміну керівництва підприємств, банків, що є об'єктами рейдерських атак. А відсутність аб оформальність заходів захисту прав підприємців від рейдерів з боку владних структур робить ситуацію досить сприятливою для рейдерських атак.

Отже, можна зробити узагальнюючий висновок, що в Україні рейдерство дійсно є надзвичайно актуальною проблемою в сучасному суспільстві, яка набирає статусу загрози економічного характеру для України.

Через нестійкість, корумпованість державних органів, прогалин у законодавстві, несформованих інституцій прав власності такий феномен в Україні не лише виникає, а набирає високих «темів зростання».

Таким чином, результати аналізу ситуації, яка склалася в країні сьогодні, вказує на те, що, у нас існують всі умови для рейдерства, яке, за своєю суттю, можна вважати економічним тероризмом.

Боротьба з рейдерством має носити комплексний характер. У питанні протидії рейдерству повинні об'єднатися влада, парламент, бізнес, громадкість. Лише таким чином можливо значно скоротити кількість рейдерських захоплень в Україні.

Список літератури

1. Черевко О.В. Рейдерство як одна з серйозних загроз економічній безпеці підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3308>.
2. Петряєва З. Ф. , Іващенко Г. А. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки : навч. посіб. Київ, 2017. С. 76.
3. Таращанська О. Б. Рейдерство в Україні: причини виникнення та шляхи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 2. URL: file:///C:/Users/Asus/Downloads/ipd_2011_2_32.pdf.

УДК 336.14.352

Коровий В. В.

докторант кафедри фінансів,

Київський національний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Бюджет є економічною категорією, що уособлює відносини, які виникають у процесі цілеспрямованого впливу держави на суспільне відтворення. З метою посилення впливу бюджетної системи на соціально-економічний розвиток країни потрібно вживати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості бюджету, ефективності використання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого державного фінансового контролю. Бюджетна система є одним з основних інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів, оскільки у процесі його складання здійснюється розробка основних напрямів формування та використання бюджетних коштів, виходячи з необхідності вирішення завдань, які стоять перед суспільством на даному етапі його розвитку.

У бюджетній політиці відображаються суспільні інтереси, й завдяки їй, за допомогою фінансово-бюджетних інструментів регулювання економічних і соціальних процесів, реалізуються функції й завдання держави. Система бюджетного регулювання є вагомим інструментом розвитку суспільства і здатна впливати на активізацію інвестиційної діяльності, розвиток виробництва та являє собою дієвий механізм, завдяки якому держава справляє відповідний вплив на економічне зростання. Бюджетна політика, що реалізується через систему бюджетних механізмів, повинна забезпечувати бюджетну рівновагу й ефективний вплив на соціально-економічні процеси. Механізм формування обсягу та структури доходів і видатків бюджету є важливою складовою бюджетного регулювання задля забезпечення розвитку суспільства [1].

Від виваженості та своєчасності прийняття зазначених рішень залежить рівень ефективності бюджетної політики та функціонування бюджетної системи в цілому. Державне регулювання економічної та соціальної політики реалізується за допомогою бюджетного механізму, який включає як з одного боку процес перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту, так і вплив на соціально-економічний розвиток держави та адміністративно-територіальних одиниць. Перспективне прогнозування доходів і видатків бюджету є одним із вагомих елементів державного регулювання сталого розвитку та забезпечення економічного зростання.

Важливими завданнями є створення умов для розвитку інституційної структури бюджетного простору, забезпечення макроекономічної стабільності та економічної збалансованості, сприяння структурній перебудові економіки та розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. Оцінюючи ефективність інституційного середовища формування і реалізації бюджетної стратегії важливим є врахування дієвості бюджетного інституційного середовища; адаптивності бюджетної політики до соціально-економічних процесів; прозорості бюджетної політики; результативності діяльності та відповідальності органів державного управління і місцевого самоврядування за досягнення поставлених цілей [2].

Бюджетне регулювання як вагомий інструмент соціально-економічного розвитку країни впливає на економічні процеси, забезпечує фінансування структурної перебудови економіки, стимулювання розвитку її пріоритетних секторів, прискорює інтенсифікацію виробництва відповідно до рівня розвитку суспільства, забезпечує соціальну підтримку найменш захищених верств населення. В сучасному суспільстві бюджетна політика є складним, багатоаспектним інструментом державного регулювання економіки, що відображає компроміс у співвідношеннях соціально-економічних інтересів учасників фінансово-бюджетних відносин. Оцінка виконання бюджетних програм повинна здійснюватися на основі інтегрованого показника, що характеризує рівень досягнення запланованих результатів від використання відповідних бюджетних коштів.

Розвиток інституційного середовища формування та реалізації бюджетної стратегії в Україні взаємопов'язаний з трансформаційними економічними процесами, значним рівнем впливу екзогенних факторів на вітчизняну економіку та передбачає здійснення інституційних перетворень у бюджетних відносинах з урахуванням суспільно-економічних

умов та збалансованості бюджетної системи. В умовах економічних перетворень з метою забезпечення макроекономічної стабільності та стійкого економічного зростання важливим завданням є удосконалення інституційного забезпечення розробки бюджетної стратегії, обґрунтованого формування доходів та видатків бюджету, планування дефіциту бюджету та джерел його фінансування, управління державним боргом, визначення оптимального рівня бюджетної централізації, міжбюджетного регулювання [3].

Важливим є визначення на певному інтервалі часу показника запасу стійкості бюджетної системи, який повинен враховувати показники питомої ваги дебіторської та кредиторської заборгованості зведеного, державного та місцевих бюджетів до загальної суми видаткової частини відповідного бюджету, аналогічний показник заборгованості по соціальних виплатах, податкове навантаження на економіку, рівень виконання дохідної та видаткової частин бюджету, рівень фінансування дефіциту бюджету, питому вагу державного боргу у валовому внутрішньому продукті. Питання обсягу податкових надходжень як вагомому інструменту формування дохідної частини бюджету доцільно вирішувати з урахуванням принципів фіскальної достатності, соціальної справедливості, та економічної циклічності.

З метою проведення збалансованої бюджетної політики важливим є забезпечення подальшого розвитку методологічних засад середньострокового бюджетного прогнозування та програмно-цільового методу планування видатків бюджету, посилення взаємозв'язку річного і перспективного бюджетного планування, застосування сучасних форм і методів управління бюджетними коштами, державним та місцевим боргом, зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів, удосконалення системи державного внутрішнього фінансового контролю та посилення відповідальності учасників бюджетного процесу; посилення стимулюючої функції податкової системи та приведення її у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку.

За умов структурних економічних перетворень та посилення інтеграційних процесів, інституційна модернізація бюджетної політики передбачає необхідність формування розвиненої архітектури фінансових відносин. Важливе місце в моделі інституційної архітектури бюджетного процесу посідають адаптивні інструменти реалізації бюджетного регулювання, які є сукупністю заходів, що координують діяльність державних органів управління та визначають пріоритети їх функціонування. Процес інтеграції бюджетних моделей суспільного розвитку визначає необхідність комплексного поєднання інструментів бюджетного планування та прогнозування, бюджетного регулювання, внутрішнього фінансового контролю, моніторингу виконання бюджету. Доцільним є формування інституційних засад транспарентності бюджетного процесу, критеріїв бюджетно-податкової прозорості, що забезпечить належний рівень державного фінансового контролю та аудиту за ефективністю здійснення бюджетних видатків.

Список літератури

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
2. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 5–18.
3. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Бюджетно-податкова політика економічного розвитку. Науковий вісник Полісся. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 54–61.

УДК 336.7

Міндова О. І.
к. е. н., ст. викладач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
ОТЕІ КНТЕУ,
Руденко Т. С.
студентка II курсу магістратури
спеціальності «Облік і оподаткування»,
ОТЕІ КНТЕУ

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ

Страховий ринок України є частиною світового економічного середовища, яке об'єднує національні страхові ринки у всьому світі. Він відзначає надзвичайно малий обсяг премій,

недостатнє охоплення населення та суб'єктів господарювання. Основна увага експертів страхового ринку України зосереджена на його реакції на анексію Криму та військовий конфлікт на Донбасі. Він визначає тенденції, умови та фактори розвитку українського страхового ринку, а також його перспективи та роль України на світовому страховому ринку.

В Україні бачимо формування страхового ринку, який базується на принципах підприємництва та державного нагляду за діяльністю страхових компаній, із захистом інтересів держави та страховиків, закріплених нормами закону про фінанси. Регулювання страхового ринку нормами фінансового законодавства об'єктивно визначається не лише публічною та правовою природою страхового покриття, а й його впливом на грошові потоки, які перерозподіляються через систему страхування і які в цьому контексті визначити роль та місце страхових компаній в економіці. Формування національної страхової системи відбувається в умовах розбудови правової бази регулювання страхового ринку та повного оновлення системи державного страхового нагляду.

У зв'язку з цим розуміння розвитку страхування на основі інтеграційних процесів у світовій економічній системі стає все більш актуальним.

Значна кількість різних компаній (включаючи страхові та перестраховальні компанії), установи та вчені зосереджуються на дослідженні тенденцій розвитку страхових ринків, пошуку відповідних закономірностей, з'ясуванні причин та факторів, що впливають на ці процеси.

До позитивних тенденцій розвитку ринку страхових послуг варто віднести: зміцнення ринку страхових послуг шляхом виведення гравців – страхових компаній, які не відповідають вимогам платоспроможності та надійності страховиків; активи страхових компаній, які залишилися на страховому ринку України, відповідають вимогам щодо якості та диверсифікації, встановленим Нацкомфінпослуг; суттєве підвищення рівня страхової культури як серед керівників підприємств, так і серед населення[1].

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2018 становила 281, у тому числі СК «life» – 30 компаній, СК «non-life» – 251 компанія, (станом на 31.12.2017 – 294 компанії, у тому числі СК «life» – 33 компанії, СК «non-life» – 261 компанія). Кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так за 2018 рік порівняно з 2017 роком, кількість компаній зменшилася на 13 СК, порівняно з 2016 роком зменшилася на 29 СК [2].

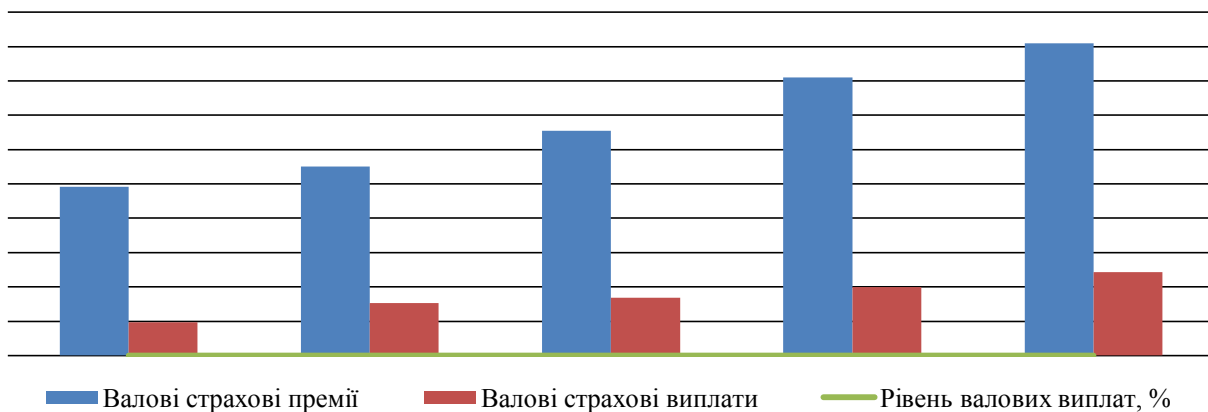

Рис. 1. Динаміка показників страхового ринку, інших видів, ніж страхування життя
Джерело: [2]

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2017 роком збільшився на 2151 млн. грн. (21,5 %). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2017 рік мало місце у більшості основних системоутворюючих видах страхування.

Обсяг страхових премій в 2018 році у порівнянні з 2017 роком збільшився на 4943,3 млн. грн. (12,2 %)

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року збільшився на 1,7 в. п. та становив 26,0 %.

Основні показники діяльності страхового ринку ризиків

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	Темпи приросту	
						2017/ 2016	2018/ 2017
						%	%
Валові страхові премії	24607,5	27549,40	32714,20	40518,10	45461,40	23,80	12,20
Валові страхові виплати	4826,2	7608,90	8421,20	9980,50	12131,50	18,05	21,05
Рівень валових виплат, %	18,9%	27,2%	25,1%	24,3%	26,0%	-	-

Джерело: систематизовано авторами за даними [2]

Етап політичної та економічної нестабільності в Україні суттєво впливає на розвиток як страхових компаній окремо, так і страхового ринку загалом. Наявне за останні роки зниження рівня платоспроможності населення й довіри до страховиків призвели до суттєвого зменшення попиту на страхові послуги. Саме тому на сьогодні перед страховиками стоїть складне завдання щодо зростання асортименту, обсягу та якості страхових послуг, підвищення рівня капіталізації та фінансової надійності страхових компаній, завоювання довіри у юридичних і фізичних осіб. Слідуючи зазначеним заходам, спрямованим на подолання кризових тенденцій, у вітчизняну економіку вдасться залучити значні інвестиційні ресурси, зміцнити ефективність державного нагляду за страховою діяльністю, створити структурні основи для розвитку різноманітних видів страхування.

Одним із вагомих внутрішніх чинників активізації розвитку страхового бізнесу може стати ефективно побудований процес андеррайтингу окремої страхової компанії. Застосування такого підходу уможливить забезпечувати прибутковість і фінансову стійкість страхових компаній через ґрунтовний аналіз і відбір ризиків для прийняття їх на страхування.

Список літератури

1. Селіверстова Л. Тенденції розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс] / Л. Селіверстова // Міжнародний науково-практичний журнал «Товари і ринки» № 1 (25) 2018. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://tr.knteu.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1543:tendentsiji-rozvitku-strakhovogo-rinku-ukrajini&catid=130&Itemid=526&lang=uk.
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік [Електронний ресурс] // Фориншурер. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf>.

УДК 311.339.9

Охріменко В. В.

студентка,

Національний авіаційний університет,

Буй П. С.

студент,

Національний авіаційний університет

**ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В
УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Однією з найбільш гострих і актуальних проблем сучасного світового господарства є проблема зовнішньої заборгованості. Що стосується проблеми державного боргу, то це притаманне багатьом країнам, в тому числі світовим економічним лідерам. Обслуговування державного боргу України з врахуванням міжнародних стандартів є одним із ключових чинників економічної стабільності в країні та визначає необхідність подальших наукових досліджень.

Використання державою позик зумовлене нестачею власних фінансових ресурсів, необхідних для виконання боргових зобов'язань, покриття дефіциту державного бюджету, фінансування проектів. За умови ефективного використання залучені ресурси можуть стати позитивним чинником економічного зростання. Проте в іншому разі збільшення заборгованості може призвести до фінансової кризи, порушити макроекономічну стабільність [1].

Тенденція до зростання боргу України продовжує зберігатися і в 2019 р. Так, порівняння ж зовнішнього державного боргу України та її золотовалютних резервів дає досить жахливу картину. Зовнішній державний борг останнім часом хронічно випереджає валютні резерви України, і на 31 серпня 2019 він компенсувався ними лише на 44,4 %, що ми і можемо спостерігати на рис. 1 [3, 4].

Станом на кінець 2018 року обсяг державного боргу в світі досяг 66 трлн доларів, що майже вдвічі перевищує показник 2007 року і еквівалентно 80 % світового ВВП. Якщо судити тільки за цим критерієм, ситуація в нашій країні не так вже й погана – за даними Міністерства фінансів, співвідношення рівня державного боргу до ВВП в 2018 році знизилася до 62,7 % з 71,8 % в 2017 році. Наприклад, в США за підсумками минулого року це співвідношення склало 105 %. Однак, сума держборгу України за минулий рік зросла до 78,32 млрд. доларів з 76,31 млрд. доларів в 2017 році [3].

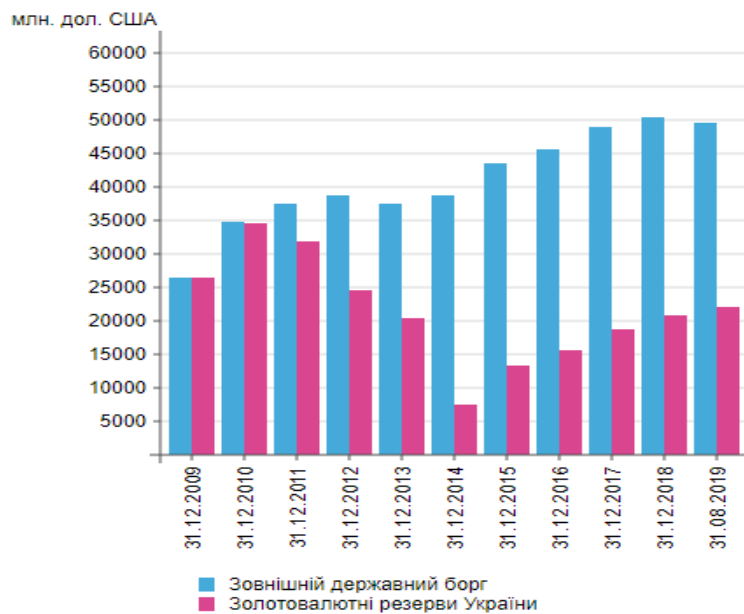

Рис. 1. Динаміка зовнішнього державного боргу і золотовалютних резервів України з 2009 по 2019 рр.

Джерело: [4]

Боргова проблема багатоаспектна, немає універсальних рецептів її розв'язання. Ситуацію можна вирішити обмеженою кількістю варіантів. Можна друкувати багато грошей і спровокувати інфляцію, можна оголосити дефолт, але для України найкращий варіант – щоб українські винахідники і інженери розробили і впровадили у виробництво нові інноваційні продукти з високою часткою доданої вартості, які створять нові ринки, на яких буде домінувати українська продукція. Тоді у бюджету будуть значно більші можливості розраховуватися за боргами, а потреби в запозиченнях будуть набагато нижчими. На жаль, у нас поки не видно передумов для реалізації цього сценарію [2]. Тому реальним представляється важкий еволюційний шлях:

1) необхідне продовження співпраці з МВФ та іншими офіційними кредиторами України, щоб погасити пікові платежі по валютній частині державного боргу;

2) необхідно позичати на ринках;

3) правильна траєкторія боргового навантаження, отже, після згладжування найгострішої фази проблем з держборгом, якщо ми не хочемо її повторення, не уникнути фіскальної консолідації і переходу до бездефіцитного бюджету (краще до профіцитного).

Розв'язання проблеми займе багато років. За умови реального проведення всіх запланованих реформ, успішної співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, підвищення бюджетної дисципліни. І продовження економічного зростання. У серпні 2018 року уряд України переглянув середньострокову стратегію управління держборгом,

встановивши більш жорсткі цілі щодо скорочення прямого держборгу по відношенню до ВВП [2].

Список літератури

1. Філоненко К.М. Зовнішній борг України: аналіз динаміки та структури. Статистика України. 2010. № 2. С. 31–36.
2. Діденко С.Ю. Проблеми державного боргу України: деталі ситуації з запозиченнями [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ua.news.ua/problemu-derzhavnogo-borgu-ukrayiny-detali-sytuatsiyi-z-zapozuchennyamu>.
3. Офіційний сайт Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/imf/meta/ED_ukr_edit.htm.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/2019>.

УДК: 336.71

Ошийко А. А.
студентка групи ФМБ-18-1,
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Татьяніна С. М.
ст. викладач кафедри банківської
справи та фінансового моніторингу,
Університет державної фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день банківський сектор України перебуває у складному становищі. Програма реформ оздоровлення банківської системи, запропонована Національним банком України, призвела до суттєвого зменшення кількості банків та до радикальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків. Окреслені процеси викликають об'єктивну необхідність у дослідженні сучасного стану банківського сектору України та його подальших перспектив розвитку.

За сучасних умов політично-економічної нестабільності, проблема комплексного дослідження сучасного стану банківської системи України та прогноз тенденцій її розвитку набуває особливої актуальності [2, с. 40 – 41].

Ще декілька років тому банківська система України ефективно розвивалася та мала всі перспективи на досягнення успіху і світове визнання. Однак 2014 – 2015 рр. став для неї переломним. Це була найважча фінансова криза для банків. Єдиний державний регулятор НБУ був неспроможний проводити ефективну політику управління, і банки втратили довіру серед українців. А це, своєю чергою, позначилося на діяльності банків. Так, з кожним роком їх кількість суттєво зменшується (рис. 1).

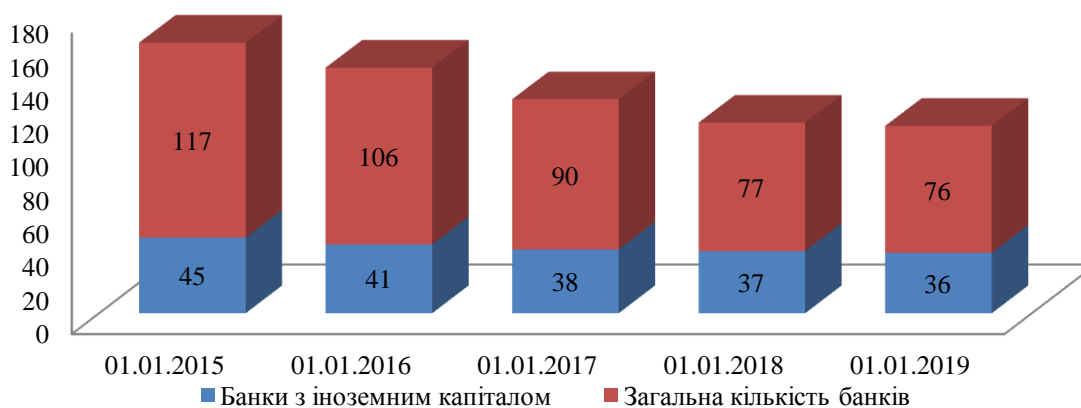

Рис. 1. Кількість діючих банків в Україні за період 01.01.2015 – 01.01.2019
Джерело: складено автором на основі [4]

Політична ситуація 2014 р. в Україні негативно позначилася на фінансових результатах вітчизняних банків, адже завдала їх значних збитків. Проте починаючи з 2017 р. Банківська ситуація поступово стабілізується (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України

Показники	Станом на		
	01.06.2017	01.06.2018	01.06.2019
Кількість діючих банків	90	82	76
з них: з іноземним капіталом	38	39	36
Активи банків, млн. грн.	1 249 579	1 311 896	1 340 272
Кредити надані млн. грн.	970 069	1 064 391	1 094 879
Зобов'язанн млн. грн.	1 098 494	1 153 089	1 179 771
Капітал банків	151 085	158 807	160 501
Рентабельність активів, %	1,33	2,36	4,17
Рентабельність капіталу, %	11,66	19,41	34,28

Джерело: складено автором на основі [4]

Тому характерною ознакою нинішнього етапу розвитку української банківської системи є перехід від збиткової до прибуткової роботи. Зокрема, повідомляється, що в січні – липні поточного року сукупні доходи комерційних банків України становили 108,9 млрд проти 101,6 млрд грн за січень – липень минулого року. Витрати ж комерційних банків України за цей період скоротилися зі 101,8 млрд до 99,1 млрд грн. У результаті за січень – липень 2019 р. українські комерційні банки в цілому отримали сукупний прибуток у обсязі 9,7 млрд проти 223 млн грн збитку за аналогічний період 2018 р.

Аналіз сучасного стану банківської системи України викликає об'єктивну необхідність у конкретизації актуальних проблем та факторів, що стримують розвиток вітчизняного банківського сектора. До найбільш гострих проблем сучасної банківської системи слід віднести наступні:

- зростання недовіри до банків;
- негативний вплив політичних процесів;
- суперечливість механізму рефінансування українських банків;
- девальвація національної грошової одиниці;
- подорожчання кредитних ресурсів в Україні;
- погіршення якості кредитного портфеля банків;
- низький рівень ризик менеджменту банків [1, с. 10 – 14].

Отже, вище зазначене дозволяє зробити висновки:

1) банківський сектор здійснює комплексний вплив на функціонування фінансової сфери шляхом нормалізації механізму розподілу фінансових ресурсів, забезпечення обігу грошової маси та економічної стабілізації. Проте необхідно враховувати, що в кризових умовах економіка та банківська система можуть посилювати негативний взаємовплив;

2) сучасний стан функціонування банківської системи України характеризується наявністю ряду негативних факторів, до яких відносяться: військово-політична нестабільність, загальноекономічна дестабілізація, зниження довіри населення до банківського сектору та продуктів, що пропонують його суб'єкти [5];

3) діяльність НБУ у сфері регулювання банківської системи можна охарактеризувати за наступними напрямками: «оздоровлення» банківського сектору шляхом виводу з ринку недієздатних банків; реалізація політики інфляційного таргетування, основним завданням якої є забезпечення інфляційної стабільності та більш ефективної координації дій НБУ з відповідальними структурами; накладення санкцій на банки, які є дочірніми відділеннями російських державних банків [3];

4) для вирішення актуальних проблем банківського сектору та нормалізації його функціонування необхідно застосувати систему заходів, спрямованих на загальноекономічну стабілізацію, повернення довіри до банківського сектору та підвищення ефективності діяльності НБУ у сфері контролю та регулювання банківської системи. Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів у короткостроковій перспективі та створить умови для прискореного розвитку банківської системи України у майбутньому.

Список літератури

1. Величко І. А. Участь іноземного капіталу в банківській системі України. *Банківська справа*. 2017. № 7. С. 10–14.
2. Євченко Т. І. Банківська система України: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка*. 2018. № 6. С. 40–41.
3. Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
4. Аналітичний огляд БСУ за результатами 2016 року. *Національне рейтингове агентство «Рюрік»*. URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf.
5. Основні показники діяльності банків. *Національний банк України*. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

УДК: 336.71:65.012.32

Плетюхов А. М.

магістр,

Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»,

Волохата В. Є.

к. е. н., доцент,

Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМНИМИ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В сучасних умовах розвитку світової фінансової системи для забезпечення її стабільного функціонування важливим стає питання раннього виявлення та попередження системних ризиків. Накопичення системних ризиків у різних сферах світового господарювання і насамперед – у сфері банківського бізнесу стало однією з головних причин посилення глобальної нестабільності. Аналізуючи наслідки світової фінансової кризи, можна помітити, що спрогнозувати, передбачити та запропонувати чітку систему заходів щодо подолання системних ризиків більшість центральних банків не змогли, а тому ризик охопив не лише банківську, а й цілком фінансову систему. Накопичення диспропорцій та індивідуальних ризиків, як з'ясувалось, в багатьох випадках призвело до системних ризиків і потрясінь, які стали загрозою щодо стабільності у всій фінансовій системі.

Вплив на функціонування банківських систем країн світу, руйнівні наслідки впливу світової фінансової кризи, їх вразливість до коливань на світовому та національному фінансових ринках, локальні проблеми в діяльності більшості банків та реальна загроза мультиплікативного перетворення наслідків цих проблем на системні банківські кризи обумовлюють необхідність удосконалення методичного забезпечення управління ризиками банків [1, с. 42].

Обґрунтування передумов виникнення та економічної природи системних ризиків, об'єктивного їх рівня, а також розробка спеціальних механізмів їх зменшення є науковим підґрунтям для активізації системних досліджень у цій сфері.

Дослідження та вивчення системних ризиків широко представлені в працях науковців, зокрема Ю. Заруби і В. Чемериса, М. Агліетта і А. Брендера; О.Дж. Говтвань; Дж. Г. Кауфмана і К. Скотта; А. Легара та ін. Але варто зазначити, що вперше у вітчизняній науковій літературі з точки зору причинної обумовленості виокремлює системну компоненту ризиків Л. Примостка стосовно портфельного ризику, вважаючи системний ризик частиною загального ризику системи, що залежить від стану економіки в цілому і зумовлюється макроекономічними чинниками, такими як динаміка інвестицій, обсяги зовнішньої торгівлі, зміни податкової політики, стан платіжного балансу [2, с. 189].

Під системним ризиком банківської діяльності варто розуміти ймовірність збою функціонування всієї банківської системи у зв'язку з критичним порушенням планетарної, регіональної, національної чи внутрішньосистемної суспільно-економічної рівноваги, що формує умови для поширення нестабільності для банківської сфери.

Необхідно зазначити, що важливим рівнем формування та накопичення системних ризиків банківської діяльності є національний рівень, що створює необхідність його додаткового вивчення та регулювання національним регулятором.

В Україні першочерговим завданням у напрямку управління системними ризиками банківської діяльності є аналіз чинників, що концентруються поза межами впливу мегарегулятора: геополітичне становище, різні політичні рішення, соціальні та інформаційні чинники тощо. Так як вплив цих чинників не є лінійним, це ускладнює механізм діагностики системних ризиків банківської діяльності.

Наслідки світової фінансової кризи 2008 – 2009 рр. спонукали до перегляду механізмів нагляду за системними взаємозв'язками та їх регулюванням. Основними підходами до оцінки та управління системними ризиками на сучасному етапі є надання органам регулювання мандату на спеціальний моніторинг системних ризиків, а також запровадження додаткових вимог до розміру капіталу з урахуванням системних ризиків, що відповідають внеску фінансової установи у створення цих ризиків. Але навіть за такого підходу питання стійкості державних фінансів, функціонування платіжних систем, стабільності валютного ринку залишаються поза увагою як науковців, так і практиків [3, с. 258].

Сьогодні з метою оцінки та управління системними ризиками банків та інших фінансових установ актуальними на практиці є два основні підходи:

- бюджетування ризиків, на основі якого додаткові вимоги до капіталу встановлюються пропорційно внеску фінансової установи у створення системних ризиків;
- рейтингування, за якого органи регулювання присвоюють кожній фінансовій установі рейтинг системного ризику на основі оцінки їх системного значення, а потім, виходячи з цього рейтингу, визначають додаткові вимоги до капіталу [1, с. 48].

Перш за все, застосування як одного так і другого підходу, залежить від конкретних умов діяльності регулятора, а також його повноважень. Однак, зазвичай, на практиці, використовується саме перший підхід. Також слід пам'ятати, що захисна функція банківського капіталу найбільш повно реалізується саме шляхом встановлення додаткових вимог до нього, що дає можливість реалізувати стабільність функціонування банківської системи в цілому.

Отже, урахування багатофакторності та багаторівневості системних ризиків банківської діяльності є сучасною і найбільш вагомою прерогативою у їх дослідженні та розробці адекватних механізмів управління. Тому в Україні необхідно приділяти увагу вибору та обґрунтуванню підходів щодо управління та оцінювання системних ризиків банківської діяльності, що має вагому специфіку і не може наслідувати вже наявні варіанти, адаптовані в інших країнах.

Список літератури

1. Чемерис В., Заруба Ю. Системний ризик у діяльності фінансового сектору: передумови, джерела та фактори. *Вісник Національного банку України*. 2012. № 9. С. 42–48.
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : навч. посіб. Київ, 2004. 280 с.
3. Ковальок А. О. Фінансове регулювання банківництва в Україні: термінологія і систематизація. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2008. С. 258–265.

УДК 336.7

Польова О. Л.

д. е. н, доцент, професор кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності, готельно-
ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет,

Крюкова О. В.

магістр,
Вінницький Національний Аграрний Університет

МЕХАНІЗМ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ

У тезі розглянуто сутність поняття «діяльність банку на валютному ринку». Одним із важливих чинників поліпшення економічної ситуації в Україні є оптимізація механізму валютного регулювання. На основі функцій діяльності банку на валютному ринку, розроблено структурно-функціональну схему видів діяльності банку на валютному ринку.

Використовуючи системний підхід, теоретичні засади діяльності банків на валютному ринку проаналізуємо формування механізму валютного регулювання [1].

У зв'язку з цим, валютне регулювання запропоновано розглядати як комплекс цілеспрямованих дій уповноважених державних або міждержавних органів для забезпечення реалізації пріоритетних цілей валютної політики шляхом регламентації норм щодо формування, розміщення, використання валютних цінностей, проведення інших валютних операцій та визначення режиму курсоутворення національної валюти [3].

Формування механізму валютного регулювання відбувається під впливом обраної стратегії монетарної політики: рестрикційної («дорогі гроші») або експансіоністської («дешеві гроші»), які протилежно впливають на динаміку грошової маси, процентні ставки та валютний курс, а також обраного режиму монетарної політики, цільовим орієнтиром якої є певні значення монетарних агрегатів, валютного курсу, інфляції або одночасний таргет декількох параметрів. Формування механізму валютного регулювання визначається також і рівнем конвертованості національної валюти та рівнем державного втручання у процеси економічного розвитку, що обумовлюється необхідністю проведення «захисної» валютної політики економічно слабшими країнами, які перебувають на стадії формування ринкових відносин.

В цілому у зміст поняття «валютне регулювання» необхідно включати:

- нормативно-правові засоби, що утворюють систему правил регулювання поведінки суб'єктів валютних відносин;
- технічні засоби, що забезпечують контроль за рухом іноземної валюти всередині країни відповідно до поставлених цілей і зовнішніх умов;
- організаційні умови, за допомогою яких реалізується процес обміну та розподілу валюти;
- умови економічної зацікавленості в процесі здійснення операцій з валютними цінностями [2].

Систему валютного регулювання запропоновано розуміти як сукупність валютних відносин та органів валютного регулювання на міждержавному та національному рівнях, урегульованих валютно-правовими нормами. Система валютного регулювання має свої особливості функціонування та логіку організаційної побудови (рис. 1).

Рис. 1. Системи валютного регулювання

Джерело сформовано автором

Залежно від впливу на обсяг грошової маси розрізняють два основні види валютних інтервенцій: нестерилізовані (звичайні) та стерилізовані (нейтралізуючі). При проведенні нестерилізованих (звичайних) валютних інтервенцій зміна валютних резервів центрального банку призводить до зміни грошової маси в обігу [2].

Метою проведення стерилізованих (нейтралізуючих) валютних інтервенцій є уникнення надмірного збільшення грошової маси, для чого центральний банк здійснює відповідні операції зі своїми внутрішніми активами. Так, продаж центральним банком на відкритому ринку державних цінних паперів усуває ефект збільшення грошової маси внаслідок проведеної валютної інтервенції з купівлі іноземної валюти та продажу національної. І, навпаки, при продажі іноземної валюти в обмін на національну центральний банк здійснює купівлю цінних паперів на відкритому ринку [3].

Отже, таким чином, ефект стерилізації, як елемент валютного регулювання, сприяє збереженню стабільності національної грошової одиниці, а також обмежує грошово-кредитну експансію, викликану валютною інтервенцією, без створення додаткових обмежень для банківської системи.

Висновки: механізм валютного регулювання являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, комплексна взаємодія яких обумовлює здійснення суб'єктами валютного регулювання нормативно-регулятивного впливу на його об'єкти для досягнення визначених цілей шляхом реалізації окреслених завдань із дотриманням визначених принципів та функцій. Одним із визначальних елементів механізму валютного регулювання є конвертованість національної валюти, рівень якої зумовлює особливості формування цього механізму та основні тенденції розвитку.

Функціонування механізму валютного регулювання в Україні характеризується домінуванням адміністративних методів та інструментів внаслідок перманентного використання широкого спектра валютних обмежень, зумовленого недостатньою дієвістю інших інструментів регулювання для збереження купівельної спроможності гривні, у тому числі низьким рівнем реагування монетарного середовища на зміну офіційної облікової ставки.

Список літератури

1. Богдан Т. П. Зовнішнє боргове навантаження та виклики для валютнофінансової політики України / Т. П. Богдан // Економіка України. – 2016. – № 7. – с. 21-32.
2. Кузнецова А. Я. Концептуальні засади формування механізму валютного регулювання в Україні / А. Я. Кузнецова, Н. О. Місяць // Бізнес Інформ. – 2017. – № 9. – с. 215-220.
3. Кузнецова А. Я. Переваги та недоліки лібералізації валютного регулювання в Україні / А. Я. Кузнецова, Н. О. Місяць // Науковий журнал Тернопільського національного економічного університету «Світ фінансів». – 2017. – Випуск № 3 (52). – с. 136-146.

УДК 336.71:368.8

Рисін М. В.

кандидат економічних наук, доцент,

Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,

Гавриляк А. В.

магістр,

Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Глобалізація економічного життя суспільства має вагомий вплив на розвиток інтеграції між банківськими установами та страховими компаніями. Вигода від економії на масштабі, диверсифікація діяльності та нові джерела доходу є головною мотивацією, що спонукає дані сфери діяльності до співпраці.

У ХХ ст. економіка була спрямована на об'єднання капіталів різних фінансових посередників для створення універсальної фінансової установи. Згодом банкострахування трансформувалося в певні похідні форми: «assurfinance» – страхові компанії є ініціатором,

«allfinance» – універсальний банк в Німеччині, «caissassurance» – вид фінансової інтеграції у Квебеку [1].

У деяких країнах забороняється дана співпраця, але ця послуга легалізувалась у США зі скасуванням Закону Гласса-Стігалла 1933 р. Навіть Канада й зараз виступає проти об'єднання банківського та страхового секторів.

Європа завдяки збільшенню інвестицій європейськими банками є головним учасником глобального ринку банківського страхування. У 2000 роках в Європі банками реалізувався майже кожен 3-й поліс страхування життя і кожен 20-й з інших видів страхування. Лідерами продажу страхових продуктів лайфхових компаній у каналі банкострахування 2017 року є: Мальта – 88,89 %, Португалія, Італія та Туреччина по 80 %. В ризиковому страхуванні – Португалія – 18,18 %, Іспанія та Франція – по 11,11 %. На розвиток банкострахування негативно вплинула фінансова криза 2007 – 2009 рр. [1, с. 169].

Країни Азії лише нещодавно почали цікавитись інтеграційними процесами банківського і страхового бізнесу. Протягом 2010 – 2014 рр. в Індонезії частка банкострахування зросла з 44,6 % до 60 %; у Таїланді – з 40,9 % до 49,8 %, а у Сінгапурі – з 27 % до 36 % відповідно. У Китаї на банкострахування припадає близько 30 % всіх нових полісів. До 2029 року на Азіатсько-Тихоокеанський регіон припадатиме 42 % світових премій, а частка Китаю складе 20 %.

У 2016 році найвидатнішими банківськими групами щодо виплат премій за банківським страхуванням були Японський поштовий банк, Crédit Agricole та BNP Paribas. За результатами дослідження компанії Finaccord Ltd у 2016 році лідерами серед страховиків, які співпрацюють з банківськими установами виявились страхові групи Америки - MAPFRE, BNP Paribas, Cardif та Chubb.

Конкурентний ландшафт ринку банкострахування, сильно роздроблений та характеризується низкою малих та великих гравців (рис. 1).

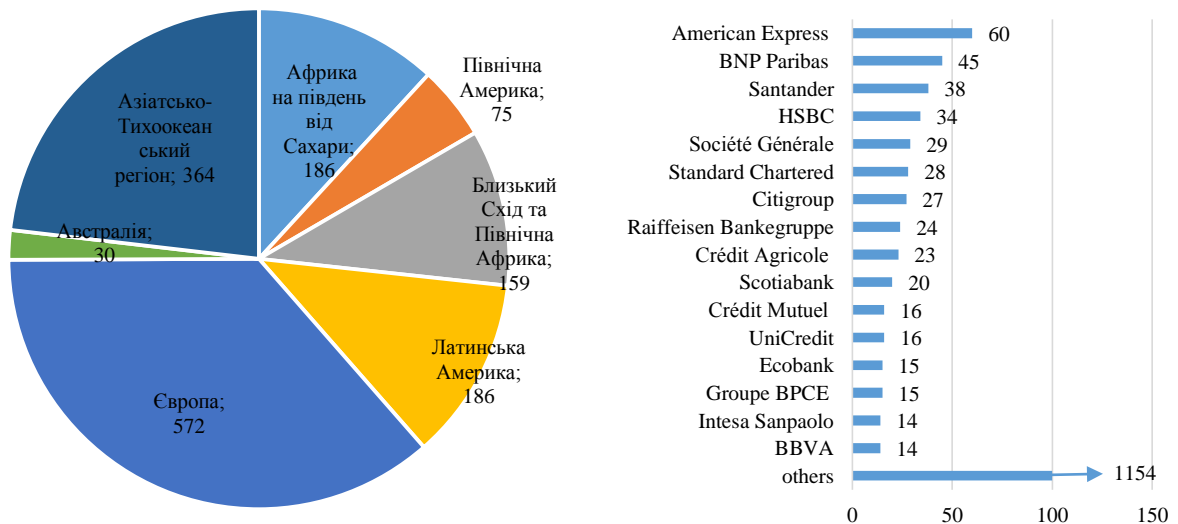

Рис. 1. Охоплення банківських підрозділів за регіонами та групами у 2018 році
Джерело: [5]

Глобальний ринок банкострахування оцінюється приблизно в 1103 млрд дол. США у 2017 році, а у 2018 році досягнув близько 1166 млрд дол. США та до 2024 року досягне 1665 млрд дол. США (з річним темпом приросту 6,1 %) через покращений портфель банківських продуктів, технічний прогрес та ін. [5].

Згідно із рейтингом Forbes за перше півріччя 2019 року із 2 000 фінансово потужних корпорацій світу страхові компанії не поступаються багатьом банківським установам та іншим корпораціям. Зокрема, саме китайські компанії (ICBC та Ping Insurance Group) лідирують у двох сферах діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Найпотужніші компанії світу «The Global 2000» за перше півріччя 2019 р.

Місце в рейтингу	Назва компанії	Країна походження	Сфера діяльності	Показники, млрд доларів США		
				Прибуток	Активи	Ринкова вартість
1-ше	ICBC	Китай	банківська діяльність	42,5	4,034.5	305,1
2-ге	JP Morgan Chase	США	банківська діяльність	32,7	2,737.2	368,5
7-ме	Ping Insurance (Group)	Китай	страхування	16,3	1,038.3	220,2
10-те	Wells Fargo	США	банківська діяльність	23,1	1,887.8	214,7
14-те	Citigroup	США	банківська діяльність	17,9	1,958.4	161,1
21-ше	HSBC Holdings	Велика Британія	банківська діяльність	13,7	2,558.1	175,5
23-тє	Allianz	Німеччина	страхування	8,8	1,060.2	102,3
30-те	Santander	Іспанія	банківська діяльність	9,2	1,668.2	84,1
34-те	BNP Paribas	Франція	банківська діяльність	8,4	2,333	68,7
84-те	MetLife	США	страхування	5.1	692,5	43,4
85-те	AXA group	Франція	страхування	2,2	1,034.5	63,6
89-те	ING group	Нідерланди	банківська діяльність	5,5	1,014	52,7

Джерело: складено авторами за даними [3]

Рівень страхових премій за 2011 – 2017 рр. наведений на рис. 2. Світові страхові премії вперше в 2018 році перевищили 5 трлн дол. США (понад 6 % світового ВВП), завдяки міцному зростанню нежиттєвого страхування і погіршених результатів у страхуванні життя. Зростання премій за нежиттєве страхування було на рівні 3 %, що випереджало середні історичні показники (2,2 %).

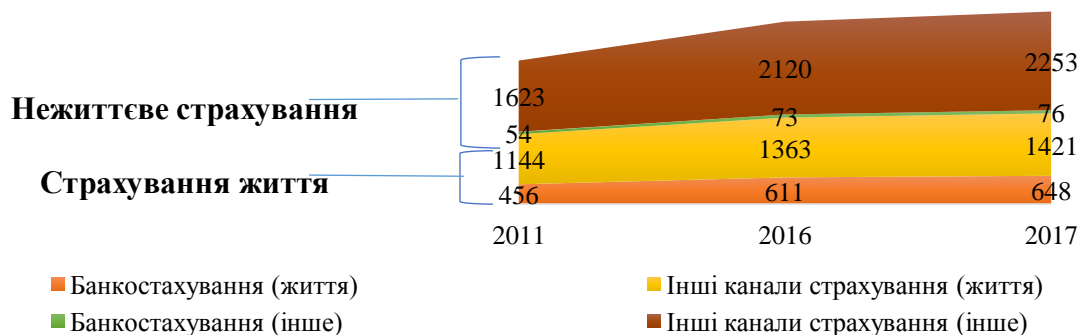

Рис. 2. Світові страхові премії 2011 – 2017 рр., млрд євро

Джерело: [4]

США залишаються найбільшим страховим ринком, за ним Китай та Японія (триває зміна страхового бізнесу на схід). Зростання банкострахування в 4 рази швидше, ніж страхування життя в цілому. На розвинених ринках страхування життя залишається складним через низькі процентні ставки.

Згідно з повідомленням Всесвітньої організації охорони здоров'я, частка населення світу протягом 60 років майже збільшиться вдвічі з 12 % до 22 %. Таке глобальне демографічне зрушення позитивно вплине на галузь банківського страхування, адже старше населення має більшу потребу у страхуванні [5].

Інтеграція банківського та страхового капіталів є рушійною силою прогресу для фінансового ринку, а диверсифікація ризиків сприяє стабільності економіки. Проте наявна загроза концентрації капіталу в одних руках. Можливе падіння довіри до банківської установи у клієнтів, які вважатимуть інтегровані продукти непотрібними. Дослідження

виявили, що інтерес страховиків до банків перевищує інтерес банківських установ до страхових організацій [2, с. 255].

Отже, важливими напрямками розвитку банкострахування є підвищення довіри до страховиків та конкурентоздатності установ, покращення поінформованості клієнтів, а також використання технологічних інновацій. Закордонний досвід підтверджує, що банки та страхові компанії мають можливість збільшувати продажі своїх послуг, завдяки реалізації спільних фінансових продуктів. Тому для ефективної взаємодії банків і страхових компаній необхідно створити ефективну систему функціонування й розвитку банківсько-страхових структур згідно європейських стандартів.

Список літератури

1. Кучеренко В., Тринчук В. Зарубіжний досвід розвитку банкострахування. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2017. - № 4 (68). - С. 166-170.
2. Рисін М. В. Зарубіжний досвід розвитку співпраці банків і страхових компаній. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. - №. 1. - С. 253-260.
3. Forbes Global 2000: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/global2000>.
4. McKinsey [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/bancassurance-its-time-to-go-digital>.
5. PR Newswire: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.prnewswire.com/news-releases/global-bancassurance-market-to-2024-market-size-reached-around-us-1-166-billion-in-2018-and-is-expected-to-reach-us-1-665-billion-by-2024--300842713.html>.

УДК 336.761.3

Савастєєва О. М.

к. е. н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,

Десятник Д. В.

студент 1 курсу магістратури,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
СУЧАСНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ**

Розвиток фондового ринку в сучасних умовах надзвичайно тісно пов'язаний з використанням новітніх інформаційних технологій, що безумовно викликане необхідністю збору, зберігання та обробки значних масивів інформації при здійсненні операцій з різними фінансовими інструментами.

Як зазначає Калач Г. М., цифровізацію (діджиталізацію) економіки вважають Четвертою промисловою революцією. Технологічні революції характеризуються довготривалим впливом на всі галузі економіки і суспільного життя, завдяки дифузії та самовдосконаленню базової технології. Оцінки можливого впливу / ефекту цифровізації на окремі галузі і групи галузей світової економіки містяться в доповіді Всесвітнього економічного форуму (WEF) [1].

В загальному вигляді цифровізація або діджиталізація містить значний набір інновацій, які не лише викликають появу та активний розвиток новітніх форм організації підприємницької діяльності та доступу до міжнародних цифрових платформ, але й призводять до трансформації самої фінансової системи. До найбільш впливових видів цифровізації, які спричиняють процес трансформації фондового ринку, належать комунікаційні технології, технології акумуляції та обробки інформації, штучний інтелект, біометричні технології, криптографію, технології «хмарного» зберігання інформації, технології розподіленого реєстру, фінансові технології (фінтех).

За словами Кухтин О. Б., усі учасники фондового ринку в процесі своєї роботи стикаються з низкою технологічних ризиків. Їх умовно можна розділити на кілька груп. По-перше, це збої в роботі інформаційних систем. Уразливість цих систем призводить до затримок у роботі та втрати важливих даних. По-друге, стрімке зростання дезінформації у цифровому світі. Неправдива та провокаційна інформація поширюється фактично миттєво

серед усіх учасників ринку та може спричинити серйозні наслідки. По-третє, це безпосередньо хакерські атаки на фондовий ринок [2].

Останнім часом значно збільшилася кількість прецедентів щодо неправомірного втручання в процес функціонування систем хедж-фондів і HFT-фірм з метою заволодіння торговими алгоритмами; слід зазначити, що такі зловмисні дії здійснюються не з метою використання торгових алгоритмів в процесі біржової торгівлі, а для повернення їх власникам за визначений розмір винагороди. Окрім того, хакерські дії націлені також на викриття брокерських рахунків, що здійснюються шляхом викрадення шпигунськими програмами ключів згенерованих цифрових підписів.

Що ж стосується поведінки тих учасників фондового ринку, що стали жертвами зловмисних дій, що доволі часто вони старанно приховують кібератаки, маскуючи їх під видом незначних технологічних недоліків в роботі систем. Зазначене відбувається внаслідок прагнення зберегти власну репутацію та не втратити довіру клієнтів.

В ті періоди, коли відбуваються дуже значні неполадки в роботі систем, процес здійснення торгових операцій зупиняється взагалі. Саме тому з метою максимального попередження або ж зменшення завданих збитків від неправомірних дій, широко застосовуються спеціальні інформаційні продукти або ж навіть цілісні програмно – технологічні комплекси та системи моніторингу рівня інформаційної безпеки. Захист важливих та секретних даних повинен бути повністю забезпечений тим рівнем та видом системи захисту інформації, яку використовує кожна фінансова корпорація або інший учасник фондового ринку.

Зі свого боку, регулятор фондового ринку також вживає відповідні заходи. Так, для забезпечення захисту інформації як від зовнішніх, так і від внутрішніх загроз, що міститься в системі депозитарного обліку, при її обробці в інформаційно-телекомунікаційних системах, регулятор зобов'язав депозитарні установи побудувати комплексні системи захисту інформації. Окрім того, з метою вдосконалення існуючої серверної інфраструктури для збільшення ефективності використання наявних серверних ресурсів та усунення загрози безпеці з боку змішаного трафіку будується сучасне телекомунікаційне ядро серверного обладнання обробки та зберігання даних на основі комутаторів 10G, що працюють у відмовостійкому режимі [3].

Підсумовуючи викладене та результати попередніх досліджень щодо сутності та інструментів фондового ринку [4], [5], необхідно зазначити наступне. Активний розвиток і широке застосування глобальних інформаційно-комунікаційних технологій та великої кількості фінансових інновацій здійснюють величезний вплив на всі сегменти фінансового ринку, зокрема, на фондовий ринок. Водночас, на жаль, бурхливий розвиток зазначених процесів обов'язково викликають необхідність вирішення проблеми ризиків. З огляду на стрімке зростання обсягу інформації, що підлягає опрацюванню, постає питання захисту інформації від протиправних дій. Зокрема, особливо гостро зазначена проблема існує на фондовому ринку з огляду на те, що в рамках цього сегменту дуже активно впроваджуються сучасні інноваційно-інформаційні технології та комунікаційні засоби. Багаторазові випадки зловмисного втручання в роботу мереж та систем фондового ринку актуалізують вирішення завдань створення середовища інформаційної безпеки, отже, виникає потреба у постійній модернізації відповідних систем з метою надійного захисту учасників фондового ринку від стабільно зростаючого обсягу неправомірних втручань ззовні.

Список літератури

1. Калач Г.М. «Цифрова трансформація фондового ринку». *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2018. № 2 (52). С. 171-177.
2. Кухтин О.Б. «Хакерські атаки – суттєва загроза функціонуванню світового фондового ринку», *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 30-1. С. 10-13.
3. Річний звіт НКЦПФР за 2018 рік. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf (дата звернення 11.10.2019).
4. Савастєєва О.М., Мамуненко М.С. Єврооблігації як основний фінансовий інструмент міжнародного кредитного ринку. Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи: збірник матеріалів V міжнар. наук. – практ. конф. (Одеса, 21 листоп. 2017р.). Одеса. 2017. С. 22-24.
5. Савастєєва О.М., Бабой К.Ю. Використання єврооблігацій вітчизняними емітентами. Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи: збірник матеріалів V міжнар. наук. – практ. конф. (Одеса, 21 листоп. 2017 р.). Одеса. 2017. С. 211-213.

УДК 658.155.2

Самошкіна І. Д.
к. е. н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет,
Гойденко Н. О.
магістрант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Забезпеченість фінансовими ресурсами є основним фактором здійснення процесу виробництва на сільськогосподарських підприємствах. Таким чином, перед кожним сільськогосподарським підприємством постає проблема – де знайти джерела достатнього обсягу фінансових ресурсів.

Отже, визначення «фінансові ресурси» тісно пов'язане з визначенням «джерела фінансових ресурсів». Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств – це частина грошових надходжень і доходи, що призначені для виконання фінансових зобов'язань і здійснення витрат по забезпеченню розширеного відтворення [1, с. 9]. Тобто, якщо фінансові ресурси – це частина всієї сукупності засобів підприємства, то джерела їх формування – це частина лише тих фінансових засобів, які використовуються для створення цих фінансових ресурсів.

Розглянемо чотири основні етапи функціонування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств [2]:

1) початкове формування фінансових ресурсів – створені фінансові ресурси визначають потребу підприємства у стартовому капіталі, рівні його ліквідності, швидкості обороту тощо;

2) забезпечення безперервного процесу кругообігу ресурсів шляхом поповнення власного оборотного капіталу;

3) здійснення операційної діяльності шляхом утворення нових структурних одиниць тощо, за умов високої та зростаючої ринкової вартості підприємства;

4) здійснення інвестиційної діяльності підприємством шляхом формування фінансових ресурсів.

Отже, фінансові ресурси формуються за рахунок вивільнених із кругообігу грошових засобів, тобто постійно перебувають у кругообігу. Підприємство постійно купує матеріальні ресурси необхідні для наступного циклу виробництва. Це означає, що для формування фінансових ресурсів достатньо лише одного джерела – надходження грошових засобів від реалізації виробленої продукції.

Однак на практиці для сільськогосподарських підприємств важливим фактором є те, що формування їх фінансових ресурсів знаходиться у прямій залежності від особливостей сільськогосподарського виробництва. Найбільш істотними чинниками впливу на ефективне ведення сільського господарства є: сезонний характер виробництва; залежність від природних умов; тривалий виробничий цикл; висока вартість сільськогосподарської техніки і неспроможність з боку сільськогосподарських підприємств придбати її; низький рівень інвестиційної привабливості, що значно зменшує можливості модернізації та впровадження сучасної сільськогосподарської техніки.

У зв'язку з цим, нормально функціонуючі сільськогосподарські підприємства для формування фінансових ресурсів користуються не лише власними джерелами. Значну частку в джерелах формування фінансових ресурсів займають залучені фінансові ресурси, а саме: кредити та кредиторська заборгованість. Залучення кредитних ресурсів розширює можливості підприємства, сприяє зростанню віддачі власного капіталу.

Отже, основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є власні та залучені кошти. До власних належать: статутний капітал, амортизаційні відрахування,

валовий дохід та прибуток. До залучених – отримані субсидії, кредити, пайові та інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку.

У процесі формування фінансових ресурсів підприємств важливим є визначення оптимальної структури їхніх джерел. Наприклад, підвищення питомої ваги власних коштів – позитивно впливає на фінансову діяльність підприємств, а висока питома вага залучених коштів – навпаки, ускладняє фінансову діяльність підприємства, зменшує ліквідність його балансу, підвищує фінансовий ризик. Тому в кожному конкретному випадку необхідно детально аналізувати доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів з урахуванням фінансових ризиків [2].

Можна виокремити чотири основні причини, що вказують на необхідність раціональної структури джерел формування фінансових ресурсів:

1) враховуючи те, що власні та позикові джерела мають різну вартість, кожне сільськогосподарське підприємство повинне індивідуально виконати по елементну оцінку вартості фінансових ресурсів та визначити доцільність формування фінансових ресурсів за рахунок джерел;

2) оптимальне здійснення розширеного відтворення на сільськогосподарському підприємстві насамперед залежить від правильного співвідношення власних і позикових фінансових ресурсів;

3) наявний обсяг власних фінансових ресурсів підприємства характеризує потенціал залучення додаткових фінансових ресурсів, що забезпечує додаткові прибутки – це оцінює ринкову вартість сільськогосподарського підприємства;

4) важливим є аналіз структури джерел фінансування фінансовими ресурсами з боку налагодження взаємовідносин із фінансовими інститутами, зокрема банками.

Отже, вивчення тенденцій, своєчасне виявлення причин протиріч та диспропорцій у формуванні фінансових ресурсів дозволяє націлити підприємство щодо власних можливостей з метою попередження помилок і погіршення свого фінансового стану.

Список літератури

1. Боднар О. А., Кучер В. А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2017. № 6. С. 7-14.

2. Гудзь. О. Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Журнал «Облік і фінанси АПК»: бухгалтерський портал. URL: <http://magazine.faaf.org.ua>.

УДК 336.717.3

Сафарова Л. Т.

магістр,

Волохата В. Е.

к. е. н., старший викладач кафедри банківської
справи, фінансів та страхування,

Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ НА ОСНОВІ ЗАОЩАДЖЕНЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Тенденції сучасного економічного стану банківського сектора України свідчать про те, що під впливом економічної та політичної ситуації в країні існує суттєва проблема, а саме недовіра населення до банківської системи в цілому. Ефективність діяльності банку безпосередньо залежить від його ресурсної бази. Основну частину потенціалу банку становлять залучені кошти, лівову частину яких займають саме заощадження населення. Тому між банками панує конкуренція за вільні кошти домогосподарств, що і визначає актуальність обраної теми.

Розробці теоретичних, методологічних та практичних підходів до питань формування ресурсної бази комерційного банку значний внесок зробили як зарубіжні так і вітчизняні вчені. В працях авторів висвітлено основні теоретичні засади банківської системи, механізму формування ресурсного потенціалу, а також розкрито методіку та проведено

аналіз пасивів і активів банку та забезпечення фінансової стійкості сучасних банків, проаналізовано сучасний банківський маркетинг і захист прав та інтересів банківської сфери. Відкритим залишається питання щодо тенденцій та перспектив розвитку ринку депозитів в Україні [1, с. 302].

Як показано на рис. 1 залежність ресурсної бази банку від заощаджень населення перебуває в безпосередньому зв'язку з багатьма чинниками, найважливіші з яких є поточна кон'юнктура ринку кредитно-депозитних послуг, напрямок спеціалізації банківської установи, ступінь розвитку ринку зовнішніх запозичень для банків (рефінансування, міжбанківські кредити та облігаційні позички), рівень розвитку регіональної мережі філій і представництв банку та його активність у обслуговуванні населення; регіон розташування банку, рівень стабільності фінансової системи (зокрема, довіра населення до банків), стадія ділової активності в країні та стан нормативно-правового регулювання банківської діяльності з яких представлені на схемі:

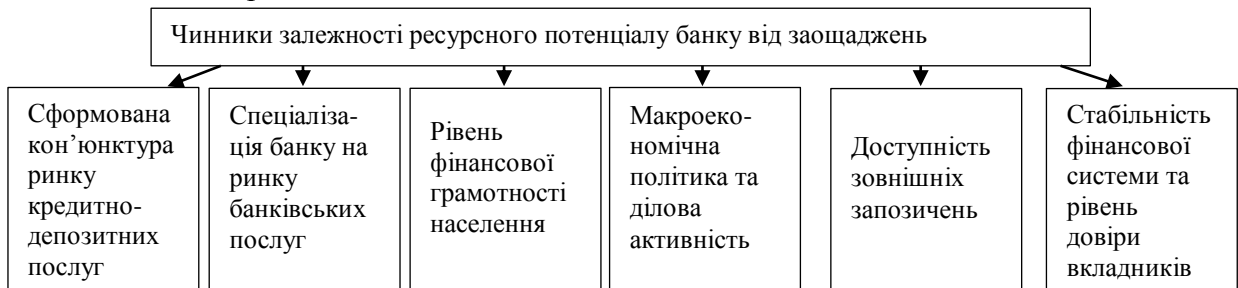

Рис. 1. Чинники залежності ресурсного потенціалу банку від заощаджень

Джерело: складено автором на основі [3, с. 50]

Доходи суб'єктів господарювання зростають, за рахунок підвищення заробітної плати та пенсій, але мають спадні темпи. Відновлення заощаджень стримується високими поточними витратами. Кошти населення в банках зростають переважно на поточних рахунках та короткострокових депозитах. Натомість стрімко росте споживче кредитування. Однак за 2019 рік сукупне боргове навантаження домогосподарств відносно доходів та ВВП майже не змінилося й залишається на історично низькому рівні [5, с. 277].

Через поліпшення споживчих настроїв схильність домогосподарств до заощаджень рекордно низька. Трирічне зростання номінальних доходів разом зі зниженням інфляції сприяло підвищенню споживчого попиту. Торік темп збільшення поточних витрат дещо перевищив приріст номінальних доходів. Наслідок – річна схильність населення до фінансових заощаджень становила лише 1,5 % наявного доходу. Це найнижчий рівень за 15 років спостережень, що в 7 – 8 разів нижчий від показників країн ЄС і від звичайних значень для України в некризові роки (в середньому близько 12 %). Про низьку схильність населення до заощаджень свідчать і результати опитувань компанії GfK Україна. Відповідно до них у I кварталі 2019 року частка осіб, що мають змогу заощаджувати, не обмежуючи споживання, була на низькому рівні – 17 %. Частка громадян, які мають строкові депозити або планують вкладення, становила лише 3 % [2, с. 14].

Поліпшення споживчих настроїв сприяло зростанню поточного споживання й уповільненню приросту строкових депозитів удвічі – до 3 % р/р. Очікується, що населення збереже високу схильність до споживання принаймні на весь 2019 рік, а тому приріст строкових вкладів буде помірним. Утім, депозитна база зростатиме завдяки збільшенню коштів на поточних рахунках та короткостроковим депозитам [4, с. 308].

Отже, ефективне функціонування банківського сектору у напрямку нарощення ресурсного потенціалу за рахунок заощаджень залежать від впровадження банками нових депозитних продуктів. Особливу увагу слід приділити поєднання традиційного обслуговування клієнтів з інноваціями. Підтримка ефективної депозитної політики, моніторинг ринку депозитних продуктів дозволить підвищити надійність національних банків та розширить шляхи євроінтеграційних перетворень цілої банківської системи України. До основних напрямів нарощення ресурсного потенціалу на основі вкладів слід віднести:

- законодавчо-нормативне регулювання питань щодо захисту вкладів фізичних та юридичних осіб;
- принципи простоти, надійності, лояльності та доступності для системи відкриття та ведення банківських депозитів та продуктів в цілому;
- своєчасність та публічний доступ до фінансових показників банківських інституцій за допомогою контролюючих та регулюючих органів банківського сектору;
- підвищення кваліфікації працівників, а також запровадження технічних інновацій за для простоти та комфорту в користуванні клієнтів.

Зміни в економіці, їх прояви як позитивні так і негативні, здатність банків пристосовуватися до ділового, соціального, політичного середовища визначає сучасний стан банківської сфери. Стабільність економіки країни безпосередньо залежить від фінансової стійкості банківського сектору, що визначається її ресурсним потенціалом.

Список літератури

1. Вядрова І.М., Добровольська І.О. Формування ресурсної бази банків на основі заощаджень населення: теоретичні аспекти та українські реалії. *Бізнесінофрм.* 2015. № 9. С. 301.
2. Звіт про фінансову стабільність за 6 місяців 2019 року. *Національний банк України*: [сайт]. URL: <https://bank.gov.ua/docscatalog/document?id=71475860>.
3. Заславська І. О Проблеми трансформації організованих заощаджень домогосподарств в інвестиційні ресурси. *Економіка.* 2017. № 2. С. 48.
4. Коваленко В.І. Заощадження населення у забезпеченні ресурсного потенціалу. *European journal of economics and management.* 2019. № 1. С. 305.
5. Михальчинець Г.Т Сучасні тенденції розвитку депозитного ринку України. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і Наука».* 2018. № 24 (1). С. 277.

УДК 336.7

Сидорчук А. А.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,

Тернопільський національний економічний університет

MONETARY POLICY OF UKRAINE IN 2013-2018

The devaluation of the hryvnia became a key destabilizing factor in monetary policy during the course of the 2013 – 2018 study.

In fig. 1 represents the dynamics of the consumer price index (CPI) in Ukraine for the period of 2013 – 2018.

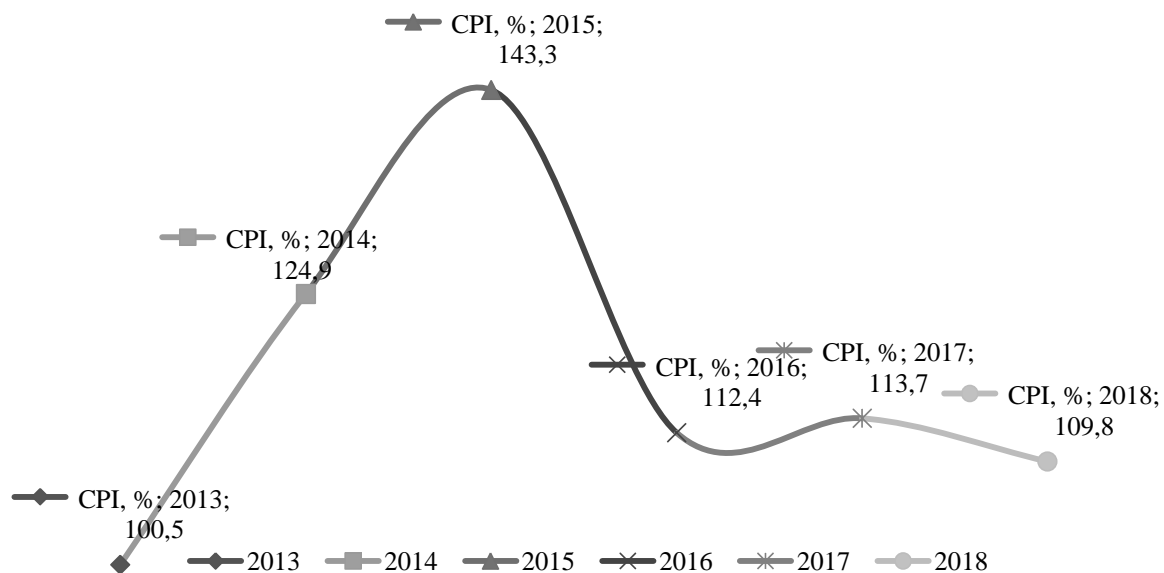

Fig. 1. Consumer price index dynamics for 2013 – 2018, %
Calculated by the author according to the data [1]

Fig. 1 indicate that during the analyzed period there were important inflationary trends, especially since the beginning of armed aggression of the Russian Federation - from 2014 to 2015. For this period, the total inflation to the indicator in 2013 amounted to more than 60%. After 2016, Ukraine experienced a significant slowdown in inflation but is at a level of 10% per year, which is also a high indicator compared to highly developed countries with a market economy. Such a significant rate of inflation may be due to a change in the money supply at a rate that is significantly higher than the GDP growth rate.

In fig. 2 the dynamics of interest rates of the National Bank of Ukraine for the period of 2013 – 2018 has presented.

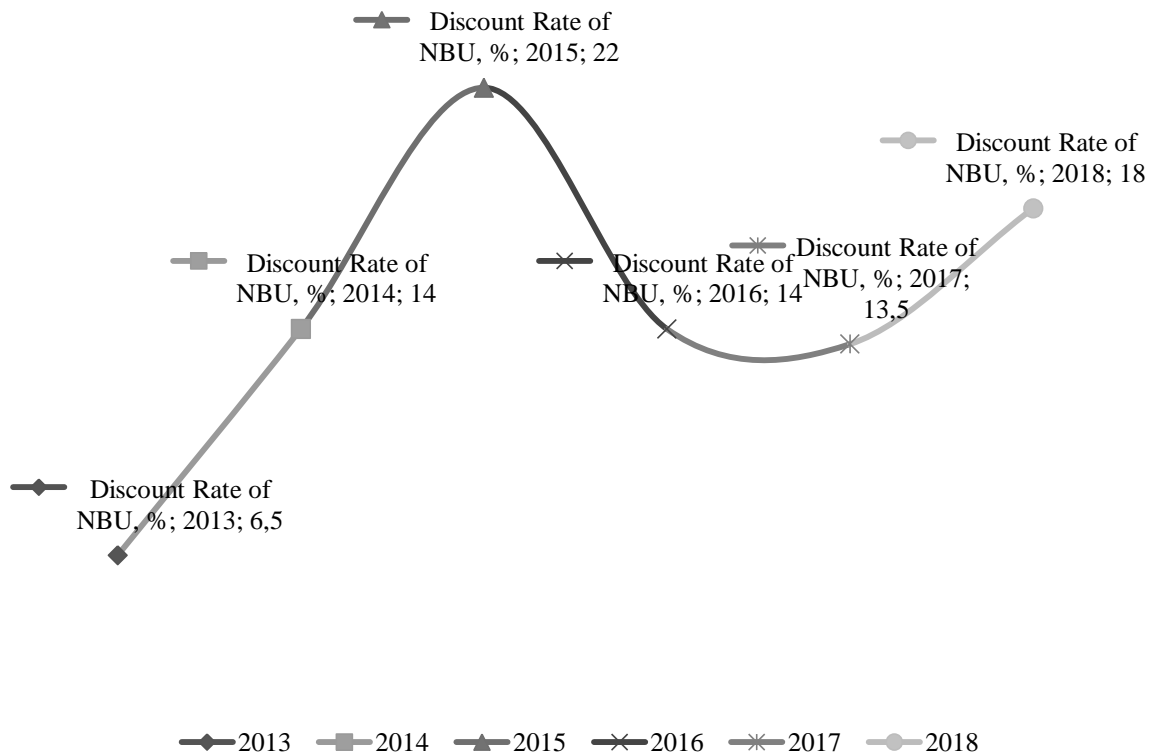

Fig. 2. The dynamics of the change in the discount rate of the National Bank of Ukraine for 2013-2018 at the end of the year, %
Calculated by the author according to the data [2]

Fig.2 indicate that the dynamics of the National Bank of Ukraine discount rate as a key instrument of monetary policy of Ukraine during 2013 – 2018 is characterized by mixed trends. In particular, significant inflation expectations and the need to maintain a certain level of inflation in the context of devaluation of the national currency led to an increase in the discount rate of three times from 6.5% to 22% in 2015. Further steps to stabilize the economic situation in the country and reduce inflationary expectations in 2016 and 2017 contributed to its reduction to 13.5%. However, by the end of 2018, its size has risen again to 18%. Thus, data analysis of Fig. 1 and 2 showed that the main task of the monetary policy of Ukraine in 2013 – 2018 was stabilization of the course of the national monetary unit after a significant devaluation in 2014 and support of the level of money supply in circulation, which would ensure the restoration of economic growth under annexation conditions territory and fighting in eastern Ukraine.

Bibliography

1. Індекс споживчих цін. Державний комітет статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 02.10.2019).
2. Процентна політика Національного банку України та її роль. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=31716483&cat_id=107576 (дата звернення 11.10.2019).

УДК: 336.71

Стасишина А. В.

магістр

Волохата В. Є.

к.е.н., доцент

Харківський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи»

СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах сьогодення кожен банк обов'язково повинен мати цілісну ринкову стратегію розвитку, яка є досить гнучкою до нестабільних умов зовнішнього економічного та правового середовища й такою, що враховує світові теоретичні та практичні напрацювання. При цьому важливо визначити основу, на якій буде розвиватися конкурентоспроможність і ефективність банківського бізнесу – основну стратегію [1, с. 7].

Її головне завдання полягає в створенні бажаного, змодельованого стану організації, відмінного від теперішнього. Саме взаємодія між зовнішнім середовищем, функціонуючою системою, тобто самою організацією, яка прагне стабільності, та системою управління, що забезпечує адаптацію організації до умов функціонування, лежить в основі формування корпоративної стратегії.

У розвинутих країнах оптимальний термін для розробки банківських стратегій – п'ять років. Деякі провідні банки, наприклад, група «Сбербанк», складають програми стратегічного розвитку саме на такий термін. Проте у Законі України «Про банки і банківську діяльність» як вимога до стратегічного планування діяльності банків, що створюються, зазначено, що допустимим вважається термін у три роки для ринків, які розвиваються і характеризуються нестабільністю.

Акцентуючи увагу на необхідності здійснення стратегічного управління, слід зауважити, що менеджмент сучасного банку – це управління його розвитком через постійне вдосконалення портфеля продуктів, технологій, організаційної структури, бізнес-моделі тощо. Обов'язковими умовами ефективності системи стратегічного планування є оперативні заходи і коригування стратегічного плану, що передбачають: аналіз причин відхилень виконання стратегічного плану; вживання оперативних заходів з метою виконання наступних стратегічних завдань і дій у встановлений термін; коригування стратегічного плану відповідно до нових обставин, якщо виконання наступних завдань і дій є неможливим чи недоцільним [2, с. 59]. Задля створення інноваційної стратегії банківського бізнесу необхідно визначити, які потреби мають задовольнятися та яким чином вони сприятимуть реалізації цілей кредитного інституту.

Банк повинен вирішити, на що буде націлена його інноваційна активність – на радикальні чи модифікуючі, поліпшуючі інновації, якою мірою він запозичуватиме досвід і розробки ззовні тощо [3, с. 398].

Для вирішення цього питання необхідно проаналізувати швидкість та частоту змін, що відбуваються, а також темпи втрати актуальності продуктів, послуг і навіть моделей бізнесу.

Інноваційна стратегія – це частина загальної корпоративної стратегії, цілі та завдання якої у прикладному плані є органічною частиною ділових і функціональних стратегій та практично реалізуються на цих рівнях. Зокрема стратегічна мета одного з провідних американських банків – створювати продукти й пропонувати рішення, що підіймають фінансові послуги на абсолютно новий рівень – отримала конкретизацію у стратегії бізнес-напряму «Глобальне обслуговування роздрібних клієнтів та малого бізнесу» і стратегії залучення депозитів [4].

Звертаючись до західних фахівців: успішна інноваційна стратегія характеризується забезпеченням таких очікуваних результатів, як диференціація, нейтралізація стратегій конкурентів або ж збільшення продуктивності. Для досягнення цього банк повинен:

– використовувати портфельний підхід до організації інноваційної діяльності, тобто мати певний набір ідей і проєктів, які повинні регулярно переглядатися для забезпечення найвигіднішого розподілу ресурсів з позицій довгострокових цілей;

– змінювати стратегію, адже лише постійна адаптація інноваційної активності до обставин, що змінюються, може використовувати потенціал зростання всюди, де він з'являється;

– запроваджувати інноваційний менеджмент та формувати інноваційну культуру ведення банківського бізнесу [5, с. 121].

Отже, сьогодні невід'ємною складовою корпоративних стратегій розвитку банківського бізнесу є саме інноваційні стратегії, що дають змогу фінансовим інститутам ефективно позиціонуватися у конкурентному середовищі та пропонувати клієнтам додаткову цінність – унікальне поєднання продукту, ціни, обслуговування, взаємовідносин із банком тощо.

Важливо обирати інноваційні стратегії з урахуванням тих тенденцій, які найвигідніше впливатимуть на їх діяльність у подальшому: різноманітні потреби певних демографічних груп, внутрішні фінансові можливості, створення зовнішніх альянсів, нові види ризиків, регуляторні впливи тощо – саме це дає змогу кредитним інститутам відповідати зростаючим очікуванням клієнтів у питаннях зручності та ефективності обслуговування, впроваджуючи нові технології та бізнес-моделі, які виходять за межі традиційного уявлення про банки як фінансових посередників.

Список літератури

1. Карчева Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. *Фінансовий простір*. 2018. № 1. С. 7–10.
2. Люзняк М. Е. Шляхи підвищення конкурентоспроможності банку на регіональному ринку. *Вісник Національного банку України*. 2010. № 1. С. 58–63.
3. Банківський менеджмент : навч. посіб. / [О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. Роголь, С. В. Сиротян]. Київ, 2010. 438 с.
4. Г. Марків Банківський стратегічний менеджмент: особливості та напрями розвитку. 2014. URL: www.pdma.org/viewdocument.cfm?pkdocument=94.
5. Васоренко О. В. Банківський менеджмент : навч. посіб. Київ, 2009. 320 с.

УДК 336.77:334.021.61-022.51(477)

Тютюнник І. В.

к. е. н., доцент кафедри фінансів і підприємництва,
Сумський державний університет,

Повознюк Ю. М.

студентка ННІ БТ «УАБС»,
Сумський державний університет

СУЧАСНИЙ СТАН МСБ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО КРЕДИТУВАННЯ

У даній роботі ми розглянемо необхідність кредитування малого та середнього бізнесу та його становище на період 2019 року.

Вже давно не є секретом, що малий бізнес є більш прогресивним, ніж великий. Йому властива менша кількість формальностей, гнучкість до вимог ринку, оперативне впровадження інновацій.

Останнім часом МСБ намагається набирати все більших обертів і в Україні. Так, якщо на початок 2018 року кількість ФОПів дорівнювала 1,84 млн, то вже на початок 2019 їх стало 1,91 млн [1]. Малий і середній бізнес в Україні приносить 55 % валового внутрішнього продукту в економіку країни, при цьому якщо виділити тільки малий бізнес, то це лише 16 % ВВП. В Європі цей показник є вдвічі більшим [2]. То що є причиною виникнення такої ситуації?

У період помітної нестабільності економіки країни розпочинати бізнес доволі складно й ризиково. Тут постає ряд негативних чинників: недостатня захищеність працівників підприємств, недорозвинений ринок збуту продукції, складність придбання обладнання тощо. Але на перших етапах заснування бізнесу насамперед постає проблема недостатності фінансових ресурсів. Самофінансування часто є тривалим процесом, тож шляхом вирішення цього питання зазвичай стає кредитування. Тут погляди діляться на два табори:

одні вважають, що банківське кредитування дороге й малодоступне, інші – показують статистику і стверджують, що 7 підприємців із 10, звернувшись до банківської установи, кредит отримують. Так чи інакше більшість підприємців бояться брати позику під 22,5 % – найвищу ставку в Європі, тоді як банки інших європейських країн видають кредити під 2 – 4 %.

Успішні підприємства є вкрай важливими для держави, тому вона час від часу вона намагається шукати шляхи для поліпшення ситуації. Так, наприкінці 2018 року ПриватБанком було запущено програму іпотечного кредитування для підприємців і бізнесу, яка дозволяє оптимізувати витрати на оренду комерційної нерухомості та надає можливість придбання об'єктів в кредит за невисокою, порівняно із звичайним кредитуванням, фіксованою ставкою 19 % на строк до 5 років, про що йдеться в пресс-релізі ПриватБанку [3]. Постійно зростаючі ціни на комерційну нерухомість більше не стануть на заваді після оформлення такої бізнес-іпотеки, а заощаджений власний капітал можна вкласти безпосередньо в розвиток бізнесу. Варто зазначити, що заступник голови Офісу президента Олексій Гончарук прогнозує можливе зниження ставок іпотечних кредитів у гривні до 12 – 13 % річних уже з 2020 року [4].

Станом на 2019 рік, стандарти кредитування для малих та середніх підприємств знижувалися три квартали поспіль, хоч і не в значних розмірах, про що свідчать результати опитування про умови банківського кредитування, розміщені на сайті НБУ [5]. Ліквідна позиція банку, посилена конкуренція між банками та з боку небанківських установ — фактори, що пом'якшили умови кредитування МСБ. У III кварталі попит на кредити МСБ збільшився, опитані фінустанови передбачають його зростання й на наступні 3 місяці. Респонденти вважають, що якість кредитів бізнесу не зміниться.

Таким чином, ми бачимо, що кредитування малого та середнього бізнесу в Україні є звичайною необхідністю. Не кожен український підприємець може собі дозволити брати позику під такий великий відсоток, але банки це розуміють і створюють програми для підвищення доступності кредитування. Збільшення попиту на кредити МСБ дає надію на те, що підприємницька діяльність в Україні почне розвиватися більш стрімкими темпами.

Список літератури

1. Програмування та торгівля «вирішують»: в Україні зросло кількість ФОПів. *Youcontrol*: [сайт]. URL: <https://youcontrol.com.ua/news/v-ukrayini-zroslo-kilkist-fopiv>.

2. Малий та середній бізнес в Україні дає 55% ВВП – Кабмін. *УНІАН*: [сайт]. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10596576-maliy-ta-seredniy-biznes-v-ukrajini-daye-55-vvp-kabmin.html>.

3. Бізнес-іпотека. *ПриватБанк*: [сайт]. URL: <https://privatbank.ua/business/biznes-ipoteka>.

4. Гончарук: зниження ставок іпотечних кредитів до 12-13% річних можливе уже з 2020 року. *MIND.UA*: [сайт]. URL: <https://mind.ua/news/20200487-goncharuk-znizhennya-stavok-ipotechnih-kreditiv-do-12-13-richnih-mozhlive-uzhe-z-2020-roku>.

5. Опитування про умови банківського кредитування, IV квартал 2019 року. *Національний банк України*: [сайт]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q4-19.pdf?v=4.

УДК 336.713:005.4

Тютюнник І. В.

к. е. н., доцент кафедри фінансів і підприємництва,
Сумський державний університет

Сергієнко М. С.

магістр ННІ БТ «УАБС»
Сумського державного університету

Темченко О. П.

студент ННІ БТ «УАБС»
Сумського державного університету

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСЮ БАНКУ

Ліквідність банку – це здатність банківської установи забезпечувати вчасне виконання своїх грошових зобов'язань, що визначається збалансованістю між сумами і строками

погашення розміщених активів та сумами і строками виконання зобов'язань банку, а також сумами і строками інших джерел і напрямків використання коштів [1].

Ліквідність банківських установ має одну з головних ролей в сукупності характеристик банківської діяльності, що потребує аналізу, вивчення та ефективного управління. Саме від неї залежить як банк буде виконувати свої функції та проводити операції з обслуговування клієнтів. Банк, у якого є проблеми з ліквідністю, в порівнянні з іншими банками втрачає свої позиції в рейтингу. Наслідком цього є складність запозичення коштів із зовнішніх джерел, тобто втрата потенційного прибутку.

Управління банківською ліквідністю є достатньо складним видом управлінської діяльності. Управління ліквідністю банку потрібно розглядати як складний процес, що є сукупністю стратегій і методів, за допомогою яких проводять планування та аналіз ліквідності, і тому досягається оптимальне співвідношення між активами та зобов'язаннями за термінами, валютами та обсягами, що дає змогу банкам обмежувати рівень ризику незбалансованої ліквідності та досягати максимізації прибутків [2].

Вибір найкращих підходів до управління ліквідністю залишається метою керівництва банку і залежить від ряду зовнішніх та внутрішніх чинників (рис. 1).

Фактори впливу на ліквідність банку	
Зовнішні	Внутрішні
<ul style="list-style-type: none"> - загальний стан і розвиток економіки країни (рівень інфляції, динаміка ВВП, фінансові результати діяльності підприємств, заощадження населення, тощо); - стан світової економіки; - політична ситуація; - соціальні чинники. 	<ul style="list-style-type: none"> - ділова репутація банку - фінансовий стан та розмір банку - якість кредитного портфелю та портфелю цінних паперів - структура і динаміка активів та пасивів банку - рівень організації банківського менеджменту і маркетингу - структура і динаміка клієнтської бази - кваліфікація управлінського персоналу банку.

Рис. 1. Взаємозв'язок чинників, що впливають на ліквідність банку
Джерело: побудовано за даними [3]

Для захисту інтересів клієнтів та посилення фінансової надійності банків встановлюються економічні нормативи для всіх комерційних банків. Наприклад в Україні зараз є нормативи капіталу, ризику, ліквідності, валютних позицій, виконання яких повинно забезпечити достатню ліквідність комерційних банків, проаналізувати можливість комерційного банку виконувати свої зобов'язання, а також оцінити тенденції змін ліквідності банку [4].

Отже, ліквідність надзвичайно важлива для банків, як складова фінансової стійкості. Управління ліквідністю сьогодні є пріоритетним напрямом в банківському менеджменті і маркетингу. Ефективна система управління ліквідності має постійно забезпечувати достатній її рівень при мінімальних витратах, тому важливе значення мають методи управління ліквідністю, методи оцінювання потреби в ліквідних коштах та доступність джерел їх поповнення для кожного банку. Необхідною умовою успішного управління ліквідністю є визначення факторів, що впливають на її рівень.

Список літератури

1. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція, затверджена Постановою Національного банку України від 28.08.2001 № 368. URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0841-01>.

2. Хімич Н.О. Управління ліквідністю комерційних банків України в умовах нестабільності фінансових ринків. *Регіональна економіка*. 2008. № 3. С. 76-83.

3. Новікова Т.В., Антоненко О.І., Бауліна О.О. Управління ліквідністю банківської системи України: сучасний стан та проблеми. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. № 2. С. 32-44.

4. Євенко Т.І. Управління ліквідністю банківських установ. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 1-2. С. 27-30.

УДК 336.144.2

Чебанова Т. Є.

доцент кафедри підприємництва та туризму,
Одеського національного морського університету

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЮ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних ринкових та висококонкурентних умовах функціонування підприємств актуальними стають питання стабільного та безкризового їх розвитку. Раніше наукова думка в основному зосереджувала свою увагу виключно на економічній безпеці, а сьогодні все більше науковців наголошують на необхідності створення фінансової безпеки підприємств, як окремого елементу системи їх економічної безпеки, що має відповідати за безпеку саме сфери фінансових відносин.

Вивченню питання фінансової безпеки підприємств та оцінки її стану займалися такі відомі вчені, як Л.Абалкін, І.Александрова, О.Ареф'єва, М.Бендікова, О.Барановський, І.Бланк, Ф.Євдокімов, В.Забродський, Ю.Кракос, О.Козаченко, Н.Ревенчук, Н.Підлужна Н., С.Покропивний та ін. Наряду з цим, ми вважаємо за необхідне більш глибокого вивчення прикладних аспектів формування показників та загального критерію оцінки рівня фінансової безпеки підприємств.

У книзі Бланка І.А. «Управління фінансовою безпекою підприємства» фінансова безпека підприємства розглядається як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства...» [1]. О.Кириченко, Ю.Кім визначають фінансову безпеку підприємства як фінансовий стан і фінансову стабільність, що здатні забезпечити підприємству нормальний ефективний розвиток його діяльності [3]. Н.Й.Реверчук вважає, що «фінансова безпека підприємства - це захист від можливих фінансових витрат і попередження банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів» [2].

Таким чином, критерій оцінки рівня фінансової безпеки, який буде в повній мірі враховувати всі сторони фінансової безпеки підприємств, можна визначити, виходячи з визначень поняття «фінансова безпека». Також для вірного визначення критерію необхідно вивчити фактори впливу на рівень фінансової безпеки підприємств.

Аналіз наукових праць, присвячених фінансовій безпеці підприємств, показав, що вона визначається наступними основними факторами: рівнем забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами; стабільністю і стійкістю його фінансового стану; збалансованістю фінансових потоків; рівнем контролю за внутрішніми і зовнішніми ризиками та ін.

Огляд характеристик фінансової безпеки підприємства показує, наскільки багатоаспектною і складною з теоретичного та практичного погляду є ця економічна категорія. Слід зазначити, що на рівні держави методичні аспекти оцінки рівня фінансової безпеки вже розроблені [4], а на рівні підприємства вони залишаються дискусійними. Це, насамперед, стосується вибору критеріїв оцінки фінансової безпеки підприємства, системи показників, що її характеризують.

На нашу думку, під критерієм фінансової безпеки підприємства можна розуміти ознаку або суму ознак, на підставі яких може бути зроблений висновок про те, чи знаходиться підприємство в фінансовій безпеці чи ні. Такий критерій повинен не просто констатувати наявність фінансової безпеки підприємства, а й оцінювати її рівень. Можна виділити чотири основні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств (рис. 1).

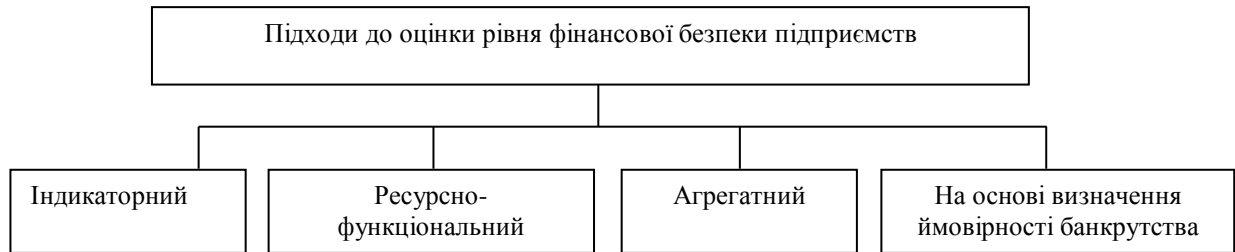

Рис. 1. Підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств

Джерело: систематизовано автором на основі [5, 7]

Індикаторний підхід передбачає, що найвищий рівень фінансової безпеки підприємства досягається за умови, якщо вся сукупність індикаторів знаходиться в межах граничних значень, а граничне значення кожного з індикаторів досягається не на шкоду іншим. Недоліком даного підходу являється те, що в разі некваліфікованого визначення індикаторів рівень фінансової захищеності не буде відповідати дійсності, що призведе до прийняття помилкових фінансових рішень.

До основних індикаторів фінансової безпеки підприємства можна віднести: показники майнового стану; показники ліквідності; показники фінансової незалежності; показники ділової активності; показники ефективної діяльності [5]. Слід зазначити, що для підприємств дуже важко визначити граничні рівні показників, і до того ж, вони будуть різними для підприємств різних галузей та видів діяльності; простого розрахунку і контролю цих індикаторів явно недостатньо для забезпечення фінансової безпеки підприємства. Як мінімум, для цього необхідно також проводити їх аналіз і синтезувати управлінські рішення. В аналізі показників добре зарекомендували себе процедури «скорингу», які передбачають порівняння спостережуваних показників з базовими.

Ресурсно-функціональний підхід передбачає здійснення оцінки кожної функціональної складової фінансової безпеки підприємства, а потім визначення інтегрального показника експертним шляхом. Такий підхід має недоліки, які виражаються в тому, що, по-перше, підхід передбачає застосування експертних оцінок, по-друге, обмежений у практичному використанні складними розрахунками через відсутність необхідних для оцінки фінансово-економічної безпеки бухгалтерських та статистичних даних.

Суть агрегатного підходу полягає в обчисленні оціночних агрегатів, що розраховуються на підставі фінансової звітності. Найпоширенішим прикладом використання агрегатного підходу під час оцінки фінансової безпеки підприємств є побудова балансових моделей відповідності величини запасів джерелам їх формування. Оцінка здійснюється на основі аналізу фінансової стійкості підприємства, ступінь якої визначається виходячи з достатності обігових коштів (власних або позикових) для здійснення виробничо-збутової діяльності.

За цим підходом виділяють п'ять рівнів фінансової безпеки, представлених в табл. 1 [7].

Таблиця 1

Характеристика рівнів фінансової безпеки підприємства

Рівень ФБП	Коротка характеристика рівня ФБП
Абсолютний	Для функціонування підприємству достатньо власних оборотних коштів
Нормальний	Підприємство обходиться власними джерелами формування запасів і покриття витрат
Хиткий	Підприємству недостатньо власних оборотних коштів і воно залучає середньо- та довгострокові позики і кредити
Критичний	Крім власних оборотних коштів, довгострокових позик і кредитів залучаються і короткострокові
Кризовий	Підприємство знаходиться на межі банкрутства

Джерело: узагальнено автором на основі [7]

Підхід до оцінки фінансової безпеки підприємства, заснований на визначенні ймовірності його банкрутства, може включати методики, які умовно діляться на дві групи:

кількісні (модель Бівера, Таффлера та Тішоу, модель Альтмана, універсальна модель, модель R Давидової-Белікова та модель Терещенко) та якісні (модель Аргенті).

Більшість з цих методик є результатом розробок вчених в умовах стабільної ринкової економіки та наявності тривалої масової статистики (Англія, Німеччина, США та ін.), де поняття банкрутства є історично сформованим. Ці моделі можуть бути прийнятними для вітчизняних підприємств, однак вимагають уточнення набору та критеріальних значень показників, їх адаптації до сучасних умов розвитку української економіки, оскільки їх величина суттєво впливає на результати розрахунків і правильність висновків.

В. Забродським запропоновано використовувати для оцінки фінансової безпеки підприємства підхід, що відображає принципи та умови програмно-цільового управління і розвитку [8]. Відповідно до цього підходу оцінка фінансової безпеки підприємства ґрунтується на інтегруванні сукупності показників, що визначають економічну безпеку. При цьому використовується кілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз.

Такий підхід визначається високим ступенем складності проведеного аналізу з використанням методів математичного аналізу. До того ж – і це відзначає В. Забродський – дуже складною є «оцінка стійкості сукупного інтегрального показника при заданій області його зміни». Цей підхід дозволяє оцінити рівень фінансової безпеки підприємства, скоріше з позиції математика, а не менеджера [8].

Комплексну оцінку фінансової безпеки підприємства представлено у роботі Ю. Б. Кракоса та Разгона Р. О., який пропонує групувати показники оцінки фінансової безпеки підприємства по таким групам: управління; економіка; фінанси; виробництво; ділова активність [6]. Метод, запропонований професором Єпіфановим О.А. ґрунтується на індикаторному підході і пов'язаний з використанням методики з інтегральним значенням у 100 балів. При цьому застосовують сім коефіцієнтів (індикаторів), розподіл внеску кожного у загальний результат залежить від його значущості [9].

На наш погляд, в практичній діяльності підприємств найбільш прийнятним для оцінки рівня фінансової безпеки є підхід, що ґрунтується на індикаторному підході та методики, які були розроблені такими вченими як Кракос Ю. Б. та Разгон Р. О., професором Єпіфановим О. А. [6].

Відповідно до цих методик, критерій оцінки рівня фінансової безпеки підприємства повинен відображати рівні: фінансової рівноваги; фінансової стійкості; платоспроможності і ліквідності підприємства в довгостроковому періоді; потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення; фінансової незалежності підприємства; здатності протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і загрозам, що можуть завдати фінансової шкоди підприємству, або змінити небажано структуру капіталу, або примусово ліквідувати підприємство; гнучкості при прийнятті фінансових рішень.

Таким чином, вірне визначення критерію оцінки рівня фінансової безпеки дасть можливість управлінському персоналу та керівництву підприємств у повному обсязі вирішувати проблеми, пов'язані з забезпеченням фінансової безпеки та уникнути ризику банкрутства.

Список літератури

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия: монография / И.А. Бланк. - К.: Ника - Центр, Эльга, 2006. - 776 с.
2. Реверчук Н.И. Управление экономической безопасностью предпринимательских структур / Н. И. Реверчук. - Л.: ЛБІ НБУ, 2004. - 195 с.
3. Кім Ю. Г. Проблеми управління фінансовою безпекою підприємства / Ю. Г. Кім // Безпека у ХХІ столітті. - Львів, 2010. - С. 73-80.
4. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации. / О. А. Грунин, С. О. Грунин - СПб.: Питер, 2002. - С. 37-38.
5. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. - 2002. - № 6. - С. 53-61.
6. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами: проблеми теорії та практики. - 2008. - № 1. - С. 86-96.

7. Кузенко Т. Б. Класифікація методів оцінки економічної безпеки підприємства / Т. Б. Кузенко // Економіка і управління. - 2003. - №4. - с. 72-79.

8. Забродский В. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ.- 2008.- №15-16. - С. 35-37.

9. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін]. - Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. - 295 с.

УДК 336.7

Швайко М. Л.

к. е. н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

Коваленко Ю. С.

студентка економічного факультету,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день загальновідомим фактом є те, що система місцевих фінансів України потребує значних змін. Незважаючи на те, що в державі, хоча і запроваджений процес фінансової децентралізації, основною проблемою залишається те, що місцеві органи продовжують багато в чому залежати від державного бюджету.

Актуальним питанням на сьогоднішній день є питання дефіциту власних ресурсів місцевих бюджетів. Потребує уваги також те, що процес об'єднання громад проходить дуже повільно. Це зумовлено тим, що громади які є більш фінансово забезпеченими, не поспішають приєднуватися до громад, бюджети яких є «бідніші». Хоча процес такого реформування призведе до того, що буде вирішена проблема дублювання повноважень районів і громад. На підставі основних складових положень практики міжмуніципального співробітництва, такі взаємозв'язки мають тенденцію до розширення за межі громад. Децентралізація сприяє повнішому розкриттю локального потенціалу, що, поряд з іншим, веде до створення нових робочих місць, підвищення продуктивності праці, посилення капіталізації локальних ресурсів.

Варто зауважити, що стан фінансового забезпечення ОТГ значно покращився, оскільки об'єднані громади отримали 60 % ПДФО на реалізацію власних цілей. Були внесені також деякі інші зміни до Податкового та Бюджетного кодексу щодо збільшення надходжень фінансів до місцевого бюджету [1].

Слід також звернути увагу на важливу системну роль децентралізації у протидії тінізації економіки України. Як засіб інституційної модернізації, децентралізація удосконалює локальні інституційні системи, роблячи їх адаптивними до структури локальних ресурсів, а відтак – оптимізуючи використання останніх. Між тим, генеза тіньової економіки в Україні пов'язана з присвоєнням тіньовим бізнесом так званої перехідної ренти – джерелом якої є продукт, який виробляється ресурсами національної економіки, проте не охоплюється діючими інститутами перерозподілу, а отже, «приватизується» суб'єктами, які спроможні здійснювати опортуністичну поведінку, користуючись асиметрією розподілу економічної влади. Інституційні зміни, що відбуваються в процесі децентралізації, відновлюють контроль над використанням локальних ресурсів, згортаючи можливості отримання перехідної ренти й конвертуючи її у легальний факторний дохід, перерозподілений на користь локальних спільнот. Детінізація, а отже – декорумпізація, обумовлені децентралізацією, відіграють важливу роль у підвищенні довіри на горизонтальному рівні громад, та на вертикалях «громада – Центр» [2].

Успіх бюджетної децентралізації полягає в наступному:

1. В основі політичних рішень мають бути економічні критерії. Для цього необхідно провести функціональний розподіл повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування.

2. Необхідно впорядкувати комунальну власність, чітко визначати об'єкти, систему управління та перерозподіл між органами влади щодо надання суспільних благ і послуг.

3. Необхідно закінчити передачу об'єктів соціальної сфери місцевим органам влади разом із реальними джерелами їх фінансування.

4. У дохідній частині місцевих бюджетів необхідно зменшити частку трансфертних платежів, а частку власних доходів – збільшити за рахунок більш справедливого розподілу податків і зборів на користь місцевого самоврядування та зростання неподаткових надходжень [3].

Враховуючи вищевикладене можна дійти висновку, що бюджетна система України потребує удосконалення а також запровадження нових змін як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Вважаємо, що процес удосконалення потрібно починати із оптимізації нормативних положень правової бази. Необхідно чітко врегулювати питання щодо повноважень органів місцевого самоврядування та методик визначення фінансування, а також відповідальність, контроль та міру покарання за неправомірні дії органами місцевої влади. Оскільки діючий закон України «Про місцеве самоврядування» передбачає лише форми участі територіальних громад в управлінні місцевими справами, не визначивши самого механізму участі.

Україна, визначивши для себе Європейський шлях розвитку, тепер має впроваджувати у життя передовий європейський досвід, де роль та значення, а також рівень фінансової свободи місцевого самоврядування є досить суттєвим.

Список літератури

1. Децентралізація дає можливості. URL: <https://decentralization.gov.ua/areas/0312>.
2. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – с. 148.
3. Мацедонська Н.В. Світовий досвід бюджетної децентралізації та шляхи його впровадження в Україні / Л.М. Клівіденко, Н.В. Мацедонська // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/6-2017-ukr>.
4. Бюджетний кодекс України // Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

УДК 336.14

Швайко М. Л.

к. е. н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

Полюхович Д. О.

студентка економічного факультету,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ВЕКТОРИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах питання підвищення ефективності функціонування ПФУ набувають особливої актуальності, а система пенсійного забезпечення потребує серйозного реформування.

Стратегія модернізації та розвитку Пенсійного фонду України на період до 2020 року, ухвалена Урядом, передбачає цілі, що спрямовані перш за все на якість обслуговування громадян, вдосконалення управління фінансовими ресурсами, впровадження сучасних управлінських та інформаційних технологій, скорочення адміністративних видатків, забезпечення прозорості та відкритості у роботі Фонду [1].

Закон України «Про пенсійне забезпечення» гарантує соціальну захищеність пенсіонерів шляхом встановлення пенсій на рівні, орієнтованому на прожитковий мінімум, а також регулярного перегляду їх розмірів у зв'язку із збільшенням розміру мінімального споживчого бюджету і підвищенням ефективності економіки республіки [2]. Вказані

гарантії в умовах сьогодення підкріплені використанням технологій та збільшення об'єктивної зручності отримання необхідної інформації, подання скарг, заяв та клопотань, перерахунку коштів та інших гарантованих законодавством прав.

Наш час – це час технологій, що прогресивно та якісно змінюють наше життя. Зазначене стосується і реформування державної сфери обслуговування громадян. Насамперед, зміни стосуються мінімізації впливу людського фактору при вирішенні питань стосовно пенсійного забезпечення, тобто зменшення корупційних ризиків; створення єдиного інформаційного середовища; взаємодія всіх інформаційних систем при одночасному забезпеченні захисту даних; запровадження електронної пенсійної справи з поступовою відмовою від паперової; створення механізмів доступу осіб до своїх даних шляхом електронного цифрового підпису та систем з можливостями багатомірного аналізу даних.

В процесі змін було реформовано процедурний аспект обслуговування осіб, зокрема, через створення фронт-офісу (робота з людьми) та бек-офісу (обробка документів).

Пенсійний фонд України одним з перших в системі державних органів впровадив можливість реалізації прав дистанційно, до прикладу, через надання інформаційних послуг з використанням електронно-цифрового підпису. Окрім того, веб-портал Фонду надає можливість оперативного обслуговування клієнтів через реєстрацію, яка потребує лише наявності ЕЦП. Таким чином, будь яку послугу, що надається територіальним відділенням Пенсійного фонду України, можна отримати дистанційно, для цього необхідно зареєструватися на веб-порталі за допомогою електронно-цифрового підпису або звернувшись до будь-якого фронт-офісу Фонду. У майбутньому планується, що всі електронні послуги можливо буде отримати через веб-портал Пенсійного фонду України.

Серед інших дистанційних форм обслуговування громадян варто виділити – sms інформування та контакт-центр Пенсійного фонду України, «гарячі лінії», які щоденно надають послуги, як то замовлення довідки застрахованої особи, подача заяв про призначення пенсії з подальшим наданням документів, дізнатися про перерахунок пенсії, а також індивідуальні консультації та роз'яснення законодавства.

Важливими змінами з сфери обслуговування громадян, що впливають на оптимізацію надання адміністративних послуг є можливість отримання інформації про сплату роботодавцем страхових внесків, а пенсіонерам – про розмір пенсії та перерахунки шляхом інформування на номер мобільного телефону, що зазначений у заяві на сайті Пенсійного фонду України.

Протягом 18 років ведеться робота органів Фонду спрямована на забезпечення наповнення Реєстру застрахованих осіб достовірними та актуальними даними. Одним із основних досягнень є доступність отримання консолідованої інформації про заробітну плату(дохід), не залежно від місця перебування особи та регіону України, в якому вона працює [3].

Окрім цього, невід'ємною частиною пенсійної реформи є впровадження європейських стандартів функціонування органів Пенсійного фонду України. Використання сучасних інформаційних і управлінських технологій, єдиних стандартів якості обслуговування громадян мають зробити надання послуг українцям зручним і ефективним [4].

Органи Пенсійного фонду України не зупиняються на досягнутому, а продовжують роботу із застосуванням ефективних методів, продовжують активну інформаційну діяльність серед громадськості, забезпечують прозорість та відкритість діяльності. Мета цієї роботи – підвищити рівень довіри населення до органів Пенсійного фонду України.

Список літератури

1. Стратегія модернізації та розвитку Пенсійного фонду України на період до 2020 року// Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2016-%D1%80>.
2. Закон України «Про пенсійне забезпечення» // Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>.

3. Діяльність територіальних органів Пенсійного фонду України в умовах пенсійної реформи // Електронний ресурс: Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/dp/134356-diyalnist-terytorialnyh-organiv-pensijnogo-fondu-ukrayiny-v-umovah-pensijnoyi-reformy>.

4. Пенсійна реформа // Електронний ресурс: Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist-reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/pensijna-reforma>.

УДК 336.7

Шумейко Е. В.

студентка II курсу магістратури,
Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ПРОБЛЕМА КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Проблема капіталізації банківської системи є дуже важливою в сучасному житті, бо одним з найважливіших чинників зростання економіки є сильна, надійна та стабільна банківська система. Від стану цієї системи залежить темп економічного зростання держави, а також інвестиційна діяльність.

Поняття «капіталізація» в економіці означає – перетворення частини чистого прибутку, дивідендів або всього прибутку в додатковий капітал, в результаті чого досягається збільшення розміру власних коштів [1, с. 225]. На сучасному етапі проблему капіталізації часто плутають із проблемою розміру статутного капіталу, тому необхідно зазначити, що проблема капіталізації – це проблема недотримання нормативу адекватності регулятивного капіталу банків щодо розміру активів [2].

З досвіду зарубіжних країн ми можемо побачити, що створення стабільної економіки можливе лише за умови функціонування банківського сектору. Наразі в Україні потрібне вирішення таких питань: використання іноземних інвестицій, зниження кредитних ставок та підвищення застосування банківського капіталу.

Про проблему капіталізації банківської системи та пошук шляхів її вирішення, писало багато науковців, такі як: Олена Деревко, Полотненко Д. В., Потійко Ю., Дзюблика О. та багато інших. Але не зважаючи на це, ще багато питань залишаються не вирішеними, це такі питання як вибір джерел нарощування власного капіталу, вирішення проблеми банківського сектору, низький рівень капіталізації комерційних банків, проблема ненадійних кредитів. Деякі з цих проблем ми зараз розглянемо:

1. Проблема ненадійних кредитів викликає одну з найбільш серйозних проблем банківського сектору – це кредити за якими своєчасно не проведені один чи кілька платежів, що зумовлює зниження ліквідності банків [3, с. 327].

2. Низький рівень капіталізації банків вимушує їх проводити агресивну політику, що буде спрямована на досягнення високого рівня прибутку.

Через ці проблеми багато банків України щороку переводяться у режим фінансового оздоровлення, або взагалі ліквідуються. Тому основними способами підвищення капіталізації банків України є:

1. Збільшення показника адекватності капіталу.
2. Зменшення обсягів ризикових активів [4].
3. Створення інфраструктури для багатоканального ринку із залученням інвестицій.
4. Збільшення капіталу за рахунок розміщення акцій власної емісії.
5. Збільшення капіталу за рахунок прибутку.

Вирішення цих проблем та підвищення рівня капіталізації українських банків підвищить їх конкурентоспроможність на світовому фінансовому ринку, та забезпечить фінансову стабільність економіки України.

Список літератури

1. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, та ін. – Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.
2. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. Кредитування і контроль : навч. посіб. Київ, 2008, 456 с.
3. Довгань Ж.М. Капіталізація банківської системи України. Вісник НБУ. 2008. № 11. с. 10-14.
4. Каба О.В. Проблема капіталізації банків на шляху інтеграції фінансово-кредитної системи України. 2007. URL: http://www.rusnauka.com/5_NTSTB_2007/Economics/20371.doc.htm.

СЕКЦІЯ 10

SECTION 10

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
PUBLIC INTERNATIONAL LAW AND
PRIVATE INTERNATIONAL LAW

UDK 341.9

Vasyliiev V. S.

Student of the Law Faculty,
Institute of Social and Humanitarian Sciences
National Mining University

**PRIVATE-PUBLIC TYPE OF THE SPORTS: TRENDS ON
CONFORMING INTERNATIONAL AND NATIONAL LEGISLATION**

Sport is one of the most important and active spheres of life for a modern person. As for the authorities, sports play an important part in the system of legal regulation. So Article 49 of the Constitution of Ukraine states that the country among other things, take care of development of physical culture and sport. Regulatory definition of the term “sport” is included in the Law of Ukraine “On Physical Culture and Sport”, which determines legal, social, economic and organizational bases of development in physical culture and sport in Ukraine, participation of the government bodies, officials as well as enterprises, establishments and organizations regardless of their types of ownership in promoting and strengthening health of the citizens, achieving a high level of working capacity and longevity by means of physical culture and sport [1, p. 3].

In most countries of the world with the powerful financing in sport, issues of regulation of sport relations are included in the field of the sports law. However in Ukraine there is no precisely determined field of the sports law. The discussions of scientists come down with determining the subject as a system of legal relations in the sports sphere [2, p. 19] and specifics of the methods used in the sports law.

Anyway the inclusion of the sports law into a separate legal area is supported by an overwhelming majority of the researchers who work on this issue.

Sports law in Ukraine in one way or another is the external form of the legal regulation of the sports relations and as a consequence it is characterized by normative acts with different legal validity, content and form [3, p. 90].

Thus the sports law has a private-public character.

The explanation of the statement is that on the one hand the public relations which are the subject appear based on civil and employment contracts and on the other hand they are the public relations in the sphere of management and advertising in sport, taxation in sport, and regulations of relations between certain sportspeople and sports teams, supporters and so on.

One of the essential trends in the sphere of the sports law is the trend to bring national laws in conformity with the international laws. The higher the level of compliance of the national legislation with the international norms the lower the level of conflicts in the sphere of regulating relations in the sports sphere will be in Ukraine.

Conflicts between normative acts of international associations and Ukrainian legislation appear not so often however if they appear, the conflicts are huge and lead to sensations and reputational losses or rating growth.

For example the Statute of the Ukrainian Association of Football (UAF) obligates all participants to seek protection and restoration of their violated rights to the organs of the football justice: Control Disciplinary Committee of UAF, Appeal Committee of UAF, Dispute Resolution Chamber of UAF, and Court of Arbitration for Sport in Lozano (Switzerland). If the subject of the football law in Ukraine has violated this regulation, the subject is deprived of the possibility to

take part in football competitions at that the subject of dispute does not matter (civil, labor, commercial, and administrative).

And it significantly influences professional, psychological, financial, reputational and the time spent.

While bringing the legal acts in conformity, it is worth keeping in mind that sports conflicts can arise not only in within one type of sports and not only with the participation of direct participants of the sports activity. Thus a large number of problematic issues arise. For instance, acts of sports organizations are of a recommendatory nature but in practice the requirements of the internal documents of the sports organizations are mandatory for all participants.

That is why due to the inconformity of the normative acts in different international associations and Ukrainian legislation there are collisions. Depending on the type of sport the problem of inconformity is more or less acute but it is present in all spheres.

As for the trends to conformity, we can state that:

– considering the aspiration of Ukraine to join the European community, considering the provisions of Article 10 of the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine «On Private International Law», the issues of relation between international and domestic legal regulation in the sphere of the professional sports are resolved in favor of the prevailing provisions of the international agreements of Ukraine over the acts of the civil law in Ukraine.

– the general trend is constant appeal to the most important among international agreements – conventions (International Convention against Doping in Sports, International Convention against Apartheid in Sport, European Convention on Spectator Violence and Misbehavior at Sports Events and in particular at Football Matches);

– trend on bringing Ukrainian legislation in conformity with the international legislation is complicated by the constant debate between supporters of creating and approving «The Sports Code of Ukraine» and opponents who appeal to civil and other codes which can independently regulate any conflict in the sports sphere [4, p. 46].

Thus, bringing the national legislation in conformity with the international legislation in the sphere of legal regulation of sports relations, flexibility in approaches to publicity and privacy are the optimal mechanisms for creating a favorable climate for developing sports and sports law in Ukraine.

List of references

1. Zakon Ukrainy "Pro fizychnu kulturu i sport". Redaktsiya vid 03.07.18. [The Law of Ukraine "On Physical Culture and Sport. Edition 3 June 18]. URL:<https://zakon/help/law>.
2. Aparov A.M. Sportyvne pravo Ukrainy : navch. posib. [Aparov A.M. Sports Law in Ukraine: Textbook]. Kyiv, 2012. 518 p.
3. Kostyuchenko O. A. Do pytannya formuvannya natsionalnoho sportyvnoho zakonodavstva // Visnyk Akademiyi advokatury Ukrainy. [Kostyuchenko O.A. As for the issues of forming the national sports legislation // Bulletin of the Academy of Advocates of Ukraine] 2012. № 3(25). – P. 90-94.
4. Nastavnyy I. Normativno-pravove rehulyuvannya vidnosyn u sferi sportu v Ukraini// Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo. [Nastavnyy I. Legal regulation of relations in sports in Ukraine // Entrepreneurship, economy and law]. 2018. #6. P. 46-50

УДК 347.6

Куліковський В. О.

бакалавр,

студент кафедри правознавства,

Житомирський національний агроекологічний університет

РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Питання розірвання шлюбу у міжнародному приватному праві постає досить гостро, адже саме розлучення є одним із джерел численних колізій. Причиною цього є різні процедури розірвання шлюбу, підстави, які можуть бути причиною розлучення, порядок, а

також невизнання деякими іноземними країнами розлучень, які були зареєстровані у іншій державі.

Статистичні дані, надані на офіційному сайті Міністерства юстиції України, дають можливість встановити, що у 2018 році на всій території держави всього було зареєстровано 228 411 шлюбів та 53 861 розлучень, у першому півріччі 2019 року – 91 698 шлюбів та 18 329 розлучень [1].

Офіційної статистики щодо кількості розлучень між українцями та громадянами інших держав на сайті немає. Однак, нами було знайдено авторське дослідження кількості шлюбів та розлучень між іноземцями та українцями по Волинській області за 2013 – 2018 роки. За цей період на території України було зареєстровано 88 розлучень інтернаціональних шлюбів, більшість з яких прийшлася на 2017 рік [2].

Аналіз наукових джерел дав можливість встановити, що припинення шлюбних відносин в різних державах здійснюється по-різному. Зокрема, найчастіше виділяють три концепції:

1. Держави, у яких розірвання шлюбу є неможливим, забороняється з більшості відомих для нас підстав (Іспанія, Парагвай, Колумбія).

2. Держави, у яких розлучення можливе лише за клопотанням чоловіка (країни мусульманського права), жінки (Ліван, Єгипет), будь-якого із подружжя при наявності однієї із підстав, вичерпний перелік яких визначений у законі. При цьому взаємна згода подружжя не передбачена, як можлива підстава для розлучення (Італія).

3. Держави, у яких можливе розірвання шлюбу при наявності взаємної згоди (Німеччина, Норвегія).

Варто звернути увагу на той факт, що процедура розірвання шлюбів у міжнародному приватному праві має певні національні особливості, причиною виникнення яких є законодавство іноземної держави. Яскравим прикладом може слугувати строк після одруження, протягом якого розірвання шлюбу неможливе навіть за взаємною згодою подружжя. У Великобританії – це три роки, а у Франції – шість місяців. Деякі країни навпаки передбачають наявність спрощеного порядку для розлучення.

Питання розірвання шлюбу між українцем та іноземцем або особою без громадянства регулюється колізійними нормами, які визначають, право якої держави буде застосовуватися у кожному випадку. Якщо норма вказує на використання права України, то судами застосовуються нормативно-правові акти нашої держави.

Аналізуючи порядок розірвання інтернаціонального шлюбу, необхідно звернутися до статті 60 Закону України «Про міжнародне приватне право», яка визначає правові наслідки шлюбу [3]. У статті зазначається, що правові наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя. Особистий закон фізичної особи, у свою чергу, безпосередньо пов'язаний з громадянством. Якщо ж подружжя не має єдиного громадянства, то мова про спільний особистий закон подружжя не ведеться.

Законодавством передбачено, що у разі відсутності спільного особистого закону розірвання шлюбу буде здійснюватися за правом держави, у якій подружжя мало останнє місце проживання. Однак, даний припис містить уточнення: для застосування необхідно, щоб на момент розлучення хоча б один із подружжя проживав на території цієї країни.

У Законі України «Про міжнародне приватне право» зазначено, що у тому випадку, якщо застосування положення про останнє спільне місце проживання подружжя не є можливим, використовується право держави, з яким подружжя має тісний зв'язок. При цьому, у статті немає переліку того, що саме може породити такий зв'язок. На нашу думку, це може бути право країни, у якій шлюб було зареєстровано, або країни, у якій знаходиться спільно нажите подружжям майно, тощо.

Зважаючи на диспозитивність більшості норм міжнародного приватного права, подружжя має можливість самостійно визначити право держави, за яким буде відбуватися розірвання шлюбу. Безумовно, дане положення не застосовується у тому випадку, коли особистий закон подружжя стає спільним через набуття одного громадянства.

Колізійні норми розірвання шлюбу містяться і у міжнародних договорах, зокрема, у Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах (Мінська Конвенція країн СНД від 1993 року), у двосторонніх договорах про правову допомогу. Україна підписала міжнародні договори з такими країнами, як Республіка Польща, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Чеська Республіка тощо.

Конвенцією передбачено, що у справах про розлучення застосовується право тієї держави, громадянами якої є подружжя на момент подачі заяви. Якщо громадянство є різним, то використовується право країни, установа якої розглядає справу про розлучення. Цікавим є припис Конвенції, який дозволяє подружжю розірвати шлюб у компетентному органі обох держав-учасниць Мінської Конвенції, якщо подружжя проживає у різних країнах. На відміну від Конвенції, двосторонні міжнародні договори, підписані між Україною та іншою іноземною державою, містять також припис, який дозволяє розірвати шлюб за останнім місцем проживання подружжя.

Пропонуємо звернутися до судової практики України та проаналізувати рішення Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 24 листопада 2011 р. Позов до суду було подано для розірвання шлюбу, зареєстрованого в Республіці Хорватія. Судом була встановлена необхідність застосування при розгляді справи законодавства України, так як у сторін відсутній спільний особистий закон, а останнім місцем проживання є м. Мукачево [4].

Безумовно, після прийняття судом рішення про право, яке буде застосовуватися при розгляді справи про розірвання шлюбу, суд має використовувати й інші нормативно-правові акти, окрім Закону України «Про міжнародне приватне право», Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, міжнародних двосторонніх договорів та інших актів. Зокрема, якщо судом буде прийнято рішення про застосування до правовідносин українського права, то будуть використовуватися положення Сімейного кодексу України, міжнародних договорів, які є частиною національного законодавства, тощо.

Підводячи підсумки, зазначимо, що наявність колізійних норм у міжнародному приватному праві щодо розірвання шлюбу повністю не вирішує проблему встановлення права, яке має застосовуватися у кожному конкретному випадку. Однією із причин проблеми є певні розбіжності внутрішнього матеріального права різних держав, релігійними традиціями та іншими національними особливостями країн. Крім цього, для того, аби вирішення колізійних проблем на практиці не викликало труднощів необхідно передбачити можливість зворотного відсилання, а також відсилання до права третьої країни.

Список літератури

1. Офіційний сайт Міністерства юстиції України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/actual-info/stat_info.
2. Публіцистична стаття «Кохання зла: з ким з іноземців найбільше розлучаються волинянки» / Волинь Post. – 2019 рік – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bitly.su/Zmcih50D>.
3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.
4. Рішення Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 24 листопада 2011 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19461940>.

УДК 347

Міненко Ю. В.

студентка 1 курсу магістратури юридичного факультету,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник:

Доценко О. М.

к. ю. н., доцент кафедри міжнародних
відносин, міжнародної інформації та безпеки,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ДІАЛОГ МІЖ УКРАЇНОЮ І ТУРЕЦЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТЕРСТВА

В 2019 р. Україна і Турецька Республіка відзначили 27 років дипломатичних відносин, які за цей проміжок часу набули статусу стратегічного партнерства. Зустрічі та укладання договорів на державному рівні дозволили цим відносинам розвиватися, зокрема успіхом україно-турецької дипломатії стало встановлення безвізового режиму між Туреччиною та Україною в 2012 р. Зацікавленість сторін в тісному дипломатичному діалозі сприяли та продовжують сприяти розвитку торгівлі та туризму. Багатовікова історія зв'язків між українським і турецьким народом, плідна співпраця та спільні політичні і економічні інтереси протягом багатьох років були підґрунтям стабільних міжнародних відносин між Києвом і Анкарою. Однак, з часу загострення геополітичної ситуації в Чорноморському регіоні, що обумовлена загостренням україно-російських відносин, конфліктом в Сирії, а також нестабільністю політичного стану в самих державах регіону, відбулися певні зміни в напрямках політичних курсів Туреччини і України, що при правильній дипломатичній діяльності обох держав може призвести до подальшого зближення двох партнерів, або до їх протистояння.

Метою даного дослідження є визначення ролі дипломатичного діалогу для перспективи українсько-турецького стратегічного партнерства.

Українсько-турецькі відносини почали розвиватися доволі інтенсивно після отримання Україною незалежності в 1991 році. Активізувався політичний діалог, співробітництво в рамках міжнародних і регіональних організацій. Відбувалася підтримка ініціатив один одного в рамках ООН та інших міжнародних організацій. Туреччина сприймала Україну як силу, яка може стати союзником у деякому обмеженні експансіоністських намірів Росії [1].

Зважаючи на зацікавленість сторін у економічному, енергетичному та культурному співробітництві, а також беручи до уваги можливість реалізації напрямів для досягнення спільних цілей у цих галузях, для країн, що знаходяться в регіоні, який є на сьогодні епіцентром турбулентності в світі, найбільш пріоритетним є партнерство в стратегічній сфері.

Кардинальна зміна геополітичної ситуації в регіоні з 2014 році призвела до перегляду політики щодо Туреччини з боку України. Туреччина почала займати одну з перших сходинок у зовнішньополітичних пріоритетах України у зв'язку з втратою Криму та конфліктом на сході країни, а також загостренням безпекової ситуації в Чорноморському регіоні в цілому. Своєю чергою, погіршення відносин Турецької Республіки з більшістю держав Близького Сходу, конфронтація з Російською Федерацією призвели до того, що Анкара розпочала відновлення контактів зі своїми сусідами та країнами Заходу. Зближення з Україною є однією зі складових повернення Анкари до проєвропейського курсу. На сьогодні інтереси України щодо Туреччини полягають у наступних сферах: безпековій, зокрема гарантування безпеки у Чорноморському регіоні та можлива участь Туреччини у створенні механізму деокупації Криму (формат «Женева плюс»); економічній, у контексті залучення фінансової підтримки для стабілізації й відновлення України, а також посилення торгівельних відносин із Туреччиною; енергетичній, зокрема отримання від Туреччини дозволу на проходження танкерів зі скрапленим природним газом (СПГ) через Босфор та будівництво LNG-терміналу та інтерконекторів; гуманітарній, а саме співпраця щодо

внутрішньо переміщених осіб, зокрема кримських татар, зв'язки між кримськотатарською меншиною в Україні та кримськотатарською діаспорою в Туреччині для лобювання інтересів України в Туреччині [2, с. 4 – 5].

Можна зробити висновок, що різкі політичні дії та певне протистояння Росії і Туреччини позитивно вплинули на міждержавні відносини між Києвом і Анкарою. Внаслідок обмежувальних заходів і санкцій Росії проти Туреччини в 2016 році, з'явилися конкретні можливості для українсько-турецького співробітництва. Виходячи з цього, можна говорити про зближення двох держав, перед усім, у військово-політичній та політико-дипломатичній галузях.

Важливим є те, що відносини між Туреччиною та Україною набули статусу стратегічного партнерства, з утворенням Стратегічної ради високого рівня (HLSC) у 2011 році [3]. У період з 2014 року відбулася низка важливих зустрічей, зокрема офіційна зустріч Президента України Петра Порошенка та Президента Туреччини Реджепа Таїпа Ердогана у березні 2016 року в рамках засідання Стратегічної ради високого рівня між Турецькою Республікою та Україною у Києві. На них, окрім підтримки територіальної цілісності України, було підкреслено «значний потенціал Туреччини у сприянні стабілізації ситуації в Україні» та відзначена перспективність залучення турецьких будівельних компаній до реконструкції зруйнованих регіонів України [2, с. 6].

Такий рівень дипломатичних відносин вимагає нового формату співпраці Туреччини і України, що передбачає спільні заходи в сфері безпеки. Насамперед, це стосується двосторонніх консультацій. Це зближення має призвести до координації дій між Україною і Туреччиною в Чорноморському регіоні для укріплення чорноморської безпеки [4, с. 114]. Для Туреччини метою такої стратегії є підвищення авторитету держави на глобальному та регіональному рівнях, а для України – формування стабільних дружніх відносин з країною, що підтримує Україну в російсько-українських відносинах та встановлення партнерства з впливовим актором на Близькому Сході.

Як вже зазначалося, обидві країни мають спільні політичні напрями та завдання, що також є важливим чинником спрямування їх спільних дій. Так, сучасний політичний курс Туреччини спрямований на активну участь в діяльності НАТО, реалізація європейської інтеграції відповідно до Угоди про асоціацію з Євросоюзом та розвиток стратегічного партнерства з США. В цьому контексті важливо наголосити на компоненті безпеки, який включає Туреччину до категорії важливих партнерів для країн Заходу та Альянсів [4, с. 116]. Отже, незважаючи на різні рівні інтеграції країн з ЄС (Туреччина з 1987 року є кандидатом на вступ до ЄС, з 1996 року – входить в митний союз із ЄС), процеси європеїзації є спільним знаменником соціальних трансформацій в обох країнах [4, с. 6].

Особливо важливим напрямом турецької стратегії, для здійснення якого партнерство з Україною є необхідним, – це доволі амбіційний проект TANAP, а саме створення Південного газового регіону, що має на меті розширення вже існуючого Південно-кавказького газопроводу за участю Азербайджану, Грузії і Туреччини. Передбачена протяжність проекту складає 3,5 тисяч кілометрів, а основним завданням якого є забезпечення поставок газу до Європи, виключення Росії як монополіста-постачальника газу до Європи, а України – як країни-транзитера. Планується, що до 2020 року даний газопровід покриє 10-20% споживання газу в ЄС [4, с. 116].

Підсумовуючи вищевикладене, може сказати, що зміни в концептуальних основах турецької зовнішньої політики, а саме: розширення «зони відповідальності» Туреччини, бажання не тільки забезпечувати свою безпеку, а й проєціювати її, самосприйняття її як «глобальної сили», а також її конфронтація з Росією – створюють абсолютно новий формат системи безпеки в регіоні, з чим Україні потрібно узгоджувати свої інтереси та політику [2, с. 7].

Безумовно, безпека Чорноморського регіону є важливою як для зовнішньої політики України, так і для Туреччини. Однак певні чинники становлять загрозу для реалізації спільної стратегії, зокрема це проблеми внутрішньої політики. Так, Туреччина більше

зацікавлена у передбачуваних країнах-партнерах, саме тому політичну нестабільність в Україні Анкара сприймає із певною обережністю. Крім того, проблема України, з якою Туреччина не має сухопутного кордону, менше турбує турецький політикум і пересічних турків, у порівнянні з власним «Донбасом» на південному сході країни та власними безпековими загрозами: терактами Ісламської держави, Робочої партії Курдистану, напливом біженців із Сирії [2, с. 7].

На сьогодні, розуміючи важливість встановлення і підтримання стабільних партнерських стосунків, Україна і Туреччина продовжують співпрацю в багатьох галузях, зокрема в стратегічній і оборонній, що є особливо важливим для України. Так, на 7-му засіданні в рамках HLSC в 2018 році турецький та український президенти зобов'язались активізувати стратегічну співпрацю між їхніми країнами у широкому діапазоні сфер, зосереджуючись на торгівлі та оборонній промисловості, оскільки компанії з обох країн все більше розширюють спільні проекти. Також президент Турецької Республіки, Реджеп Ердоган заявив, що Туреччина підтримує Україну у міжнародній політиці і «ніколи не визнавала незаконну анексію Криму і ніколи не зробить цього» [5]. До того ж, Р. Ердоган запевнив українське керівництво, що не залишиться осторонь в питанні протидії «повзучої агресії» Росії в Азовському морі. На той час Міністри оборони України та Туреччини Степан Полторак та Хулусі Акар обговорили питання щодо посилення безпеки у Чорноморському регіоні та сучасний стан і перспективи подальшого розвитку військового співробітництва між Україною та Туреччиною, а також військово-технічне співробітництво між двома країнами [6]. Сьогодні є всі підстави сподіватися на подальший ефективний розвиток взаємовідносин між нашими державами, – новообраний лідер України, Володимир Зеленський налаштований на зустріч з Президентом Туреччини в рамках засідання Стратегічної Ради високого рівня, що має відбутися цього року. Ймовірно, під впливом суттєвих змін на політичній мапі світу, можемо розраховувати на нові перспективи цього партнерства.

Отже, дипломатичні відносини України і Туреччини можуть слугувати прикладом для інших держав Чорноморського регіону. На нашу думку, сьогодні діалог між цими державами став найтіснішим, ніж коли небудь в їх спільній історії. Позитивній зміні їх політико-дипломатичних відносин сприяло розуміння обома сторонами взаємних стратегічних інтересів, перед усім в енергетичній і оборонній галузях. Правильне і послідовне будівництво ефективної моделі тривалого співробітництва між Україною і Туреччиною сьогодні залежить від розумної політики обох держав, що зокрема здійснюється дипломатичними каналами. Підтримання і подальше розширення українсько-турецького партнерства є особливо важливим в контексті здійснення Україною своєї зовнішньої політики, що орієнтована на пошук сильних акторів, які мають бажання та можливості реалізовувати спільні проекти, сприяти забезпеченню міжнародного миру та безпеки, підтримувати виконання міжнародних зобов'язань. Таким чином, сьогодні є підстави говорити про певне «вікно можливостей», яке за умови ефективної української дипломатії може піднести українсько-турецькі відносини на якісно новий рівень.

Список літератури

1. Стан та перспективи українсько-турецьких відносин : аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/472/> (Дата звернення: 14.10.2019).
2. Воротнюк М. Аудит зовнішньої політики: України-Туреччина: дискусійна записка. Київ: Інститут світової політики, 2016. 32 с.
3. Relations between Turkey and Ukraine. *Republic of Turkey. Ministry of foreign affairs*. URL: <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-ukraine.en.mfa> (Дата звернення: 14.10.2019).
4. Циватый В. Г. Украина–Турция: политико-дипломатический диалог геополитических соседей начала XXI века (институциональное измерение). *Проблемы постсоветского пространства*. Киев: Дипломатическая академия Украины при МИД Украины, 2017. С. 109-117.
5. Turkey, Ukraine agree to boost strategic cooperation. *Europe*. 2018. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2018-11/04/c_137579845.htm (Last accessed: 14.10.2019).
6. Туреччина не залишиться осторонь в питанні протидії «повзучій агресії» Росії в Азовському морі – Порошенко. *Інформаційне агентство УНІАН*. 2018. URL: <https://www.unian.ua/politics/10324092-turechchina-ne-zalishitsya-ostoron-v-pitanni-protidiji-povzuchiy-agresiji-rosiji-v-azovskomu-mori-poroshenko.html> (Дата звернення: 14.10.2019).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 4
(24 жовтня 2019 р.)**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 19.10.2019 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,9

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 8397

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

